
Ročenka 1992

Ročenka Evangelické teologické fakulty UK -- 1992

Prof. ThDr. Pavel Filipi, Mgr. Petr Pivoňka
Praha 1993

Úvodem

"Tisk tohoto spisku umožněn blahovůlí ministerstva školství a národní osvěty", poznamenali profesori Husovy, československé fakulty bohoslovecké závěrem předmluvy k první z řady svých ročenek. Jejich třicetistránková brožura se ještě nejmenuje "Ročenka"; její titul zní: "Inaugurace prvního děkana Husovy československé fakulty bohoslovecké v Praze prof. dr. Ad. Skalského, vykonaná dne 25. 11. 1920." Obsahuje zprávu o prvním roce práce fakulty a nástupní řeč děkanovu, věnovanou příznačně historii snah o zřízení české evangelické bohoslovecké fakulty. Vyšla v Praze 1921. Pozdější ročenky Husovy fakulty, jejichž řadu zahájila Ročenka k desátému výročí (1929), mají však s tímto prvním spiskem společnou skladbu: k jejich obsahu pravidelně patřily jednak zprávy proděkanů o práci fakulty v minulém období, jednak inaugurační projevy nastupujících děkanů; příležitostně i jiné texty z produkce učitelů a soupisy jejich literární činnosti.

Po válce vydala Husova fakulta již jen jednu ročenku a rekapitulovala v ní léta 1938-1946. Vládním nařízením č. 112 ze 14. července 1950 Husova fakulta ve své dotavadní podobě zaniká a na jejím místě se zřizují dvě nové, samostatné školy: Husova československá bohoslovecká fakulta a Komenského evangelická bohoslovecká fakulta, obě v Praze. Žádná z nich však zprvu v tradici ročenek své předchůdkyně nepokračuje.

Až teprve padesáté výročí vzniku fakulty, které Komenského fakulta připomenula spiskem "Padesát let Komenského evangelické bohoslovecké fakulty" (Praha 1969) z pera svého historika prof. dr. Rudolfa Říčana, snad upozornilo fakultu na povinnost vydávat širší veřejnosti počet ze své činnosti a zachytit ji pro budoucí historiky. Počínaje rokem 1971 (za léta 1966-1970) vycházejí opět ročenky Komenského fakulty v intervalech míněných jako dvouleté (vždy v souvislosti s novou volbou děkana), avšak prodlužovaných nejednou obtížemi redakční nebo výrobně-technické povahy. Ročenky obsahují vedle (proděkanových) zpráv o činnosti fakulty za uplynulé období též informace o jednotlivých katedrách a o práci členů učitelského sboru, nástupní či jiné přednášky děkanů a někdy i další důležité projevy, které na fakultě zazněly. Tímto způsobem se s prací fakulty seznamovala veřejnost, zejména veřejnost církví, které jí svěřily své bohoslovce. Současně se fakulta svými ročenkami vystavovala kritice veřejnosti a nelibostným soudům příštích historiků.

Ročenkou, kterou nyní vydáváme, vstupuje Evangelická teologická fakulta Univerzity Karlovy do téhož záměru. Ani tentokrát jsme nedodrželi dvouletý interval. Chvilí jsme váhali, zda nová situace fakulty, která nabyla nové formy veřejnosti, když se v květnu r. 1990 stala součástí pražské Karlovy univerzity, potřeby změnila své jméno, nečiní ročenky zbytečnými. Pozorovali jsme však, že míra informovanosti o vnitřních dějstvích ve fakultním organismu touto transformací nikterak nevzrostla, a to ani ve veřejnosti církevní, ani necírkevní. Navíc pak změny, jimiž fakulta od podzimu 1989 prošla, vyžadují, aby byly aspoň popisně zachyceny.

Vyžadovaly také, abychom poněkud změnili obvyklou strukturu ve prospěch části popisné a dokumentární. I tak jsme ovšem zařadili inaugurační projev děkanův, zprávu děkana odstupujícího a další důležité projevy z přelomových dob.

Při redakci ročenky jsem se opřel o materiál, který pilně shromáždil někdejší student fakulty Mgr. Petr Pivoňka. Jeho vylíčení revolučních událostí na fakultě (kap. I) jsem ponechal prakticky beze změn. Upřímně mu děkuji za všechnu pomoc stejně jako dalším studentům a pracovníkům fakulty, kteří se postarali o technickou stránku ročenky.

Pavel Filipi

Ročenky a jim podobné publikace vyšly v Praze v letech: 1921 (Inaugurace prvního děkana), 1929 (Sborník k prvnímu desetiletí), 1930, 1931, 1932, 1933, 1934, 1935, 1936, 1937, 1938, 1939 (Sborník k druhému desetiletí), 1947 (za léta 1938-46), 196,9 (Padesát let), 1971 (za léta 1966-70), 1973, 1975, 1977, 1979, 1981, 1983, 1986, 1987, 1990.

Ohlédnutí

1. Listopadová revoluce na Komenského fakultě

Manifestačního shromáždění studentů, které se v Praze konalo 17. listopadu 1989 "k uctění památky Jana Opletala, se zúčastnili též někteří studenti Komenského evangelické bohoslovecké fakulty a byli přímými svědky násilné policejní akce, kterou byla manifestace brutálně potlačena. Otřesení hrůzným zážitkem z pražské Národní třídy přišli ve večerních hodinách téhož dne informovat účastníky 26. synodu českobratrské církve evangelické, který právě zasedal v modlitebně na Vinohradech. Kdo byl toho večera ve shromáždění synodu přítomen, nezapomene na onu těžko sdělitelnou atmosféru náhlého zděšení, obav a bezradnosti a zároveň jedinečný pocit vzájemnosti a jednoty, vyjádřený spontánními modlitbami a společným zpěvem. Z pověření synodu byl okamžitě odeslán telegram L. Adamcovi, předsedovi vlády ČSSR. I z několika dalších dopisů, adresovaných tehdejšími veřejnými představitelům, a také z poselství synodu, je patrné, že na 26. synodu zavál duch jednoty v sebekritice i v otevřené podpoře demokratizačních změn československé společnosti. Studenti Komenského fakulty (dále jen KF) se od začátku zapojili do široké občanské Aktivy, která potom nastala. Byla představována především ustavením Občanského fóra (19. listopadu), které se stalo mluvčím odpovědné části veřejnosti a organizovalo každodenní shromáždění občanů. Vysokoškolští studenti vyhlásili 18. listopadu týdenní okupační stávku na podporu demokratizačních požadavků. Zároveň se aktivně zúčastnili nejrozličnějších diskusních fór a šíření informací.

První a bezprostřední reakcí studentů KF na události 17. listopadu byl dopis předsedovi vlády L. Adamcovi, vyjadřující smutek a obavy nad zprávou o úmrtí studenta matematiky Martina Šmída a vyzývající předsedu vlády, aby zabránil dalšímu násilí. V nové verzi dopisu z 20. listopadu, která byla adresována navíc i poslancům Federálního shromáždění, poukazují studenti KF na zhoubnost násilných řešení a vyzývají k cestě dialogu, která vede k obecnému smíření a k demokracii. Předkládají také své požadavky ve smyslu prohlášení studentů pražských vysokých škol a přihlašují se k němu. Studenti KF vstupují spolu s ostatními fakultami do okupační stávky, jež má být 27. listopadu završena dvouhodinovou stávkou generální k podpoře požadavku na odstoupení vedoucích činitelů státu a Komunistické strany.

Na fakultě je zvolen stávkový výbor (M. Plzák, J. Plecháček, T. Hančil, J. Dus, J. Weinfurter, F. Leskovský, N. Rejchrtová; náhradníci: P. Pivoňka, O. Plecháček) a delegováni zástupci do celostátního koordináčního stávkového výboru (O. Plecháček, později H. Wernischová a T. Vočka). Ke stanovisku studentů se postupně připojila většina pedagogického sboru, administrativních a provozních pracovníků fakulty. S vysvětlením svých postojů a s prosbou o podporu se studenti dopisem obrátili na farní sbory českobratrské evangelické církve.

Smyslem stávky nebyl jen protest a podpora požadavků. Stávka měla být využita k promýšlení aktuální situace, k hledání další cesty a vlastního přínosu k ní. Tuto cestu spatřovali studenti KF v koncepci celonárodního smíření. Přesvědčení o smyslu oběti a moci smíření, založeného v Ježíši Kristu, vyjádřili studenti ve svém prohlášení k veřejnosti z 21. listopadu. Na dopis studentů z 20. listopadu, rozeslaný do sborů českobratrské evangelické církve, reagovalo několik sborů písemným vyjádřením podpory. Několik podobných vyjádření došlo také ze zahraničí (např. z teologické sekce Humboldtovy univerzity v Berlíně, od univerzitní fakulty protestantské teologie v Bruselu, od manželů Mikoláškových z reformovaného sboru v Otelfingen ve Švýcarsku, od studentů teologie univerzity v Lipsku).

Studentská stávka, původně plánovaná na týden, byla prodloužena. Důvodem byla skutečnost, že studentské požadavky byly splněny jen zčásti a nedůsledně, takže přechod k procesu demokratizace byl stále ohrožen. Výrazem toho se stalo složení federální vlády, nově jmenované předsedou Adamcem 3. prosince. Přetrvávající většina komunistů v ní nebyla příznivou reakcí na obecně požadované změny.

Pro českobratrskou církev evangelickou a pro KF přineslo toto složení vlády další problém navíc. Členství ve vládě přijal i současný synodní senior církve Josef Hromádka jako její místopředseda pro oblast vzdělání, kultury a náboženství. Učinil tak mj. na základě podpory, kterou mu pro tento krok vyslovilo shromáždění seniorů 30. listopadu. Toto shromáždění se shodlo na tom, že účast ve vládě není v rozporu s úkolem kazatele a že J. Hromádka může i nadále setrvat ve funkci synodního seniora. Tyto skutečnosti vyvolaly v evangelickém prostředí bouřlivou reakci a diskusi o slučitelnosti poslání kazatele s politickou funkcí a obecněji o problému vztahu církve a výkonné moci. V církvi i na fakultě došlo k polarizaci názorů. K řadě kritických a varovných hlasů se připojila i část studentů otevřeným dopisem J. Hromádkovi ze 6. prosince. Studenti v něm vyjadřují své znepokojení, že synodní senior přijal místo ve vládě, která neodpovídá vůli občanů po demokratických změnách, kvůli čemuž de facto zůstávají studenti a divadelníci nadále ve stávce. Poukazují také na nebezpečí spojení funkce mocenské, s postavením v čele církve. Studenti se k tomuto problému vyjádřili potom ještě jednou, dopisem ze 14. prosince, rozeslaným do sborů. V následujících týdnech (do konce ledna 1990) došlo stávkovému výboru studentů KF 21 odpovědí od sborů i jednotlivců a celá řada dopisů, adresovaných synodní radě nebo přímo J. Hromádkovi, byla dána stávkovému výboru na vědomí. V naprosté většině šlo o kritiku stanoviska stávkového výboru v této věci, a tedy o podporu rozhodnutí). Hromádky. Nechyběla ovšem ani závažná vyjádření podpory pro stanovisko studentů, uvádějící teologické argumenty o neslučitelnosti obojí funkce. Aby bylo možno stanoviska vzájemně vyjasnit, sešli se 14. prosince studenti (a další zájemci) s J. Hromádkou k veřejné diskusi. Hromádka zastával názor, že z evangelia nelze žádnou službu předem zamítnout. Vyjádřil lítost nad neporozuměním těch, kdo do politiky sami aktivně vstupovali a vstupují. Studenti synodního seniora seznámili se svým dopisem sborům. J. Hromádka zpochybnil oprávněnost analogie mezi příklady neblahého spojení církve a moci se současnou situací. Uvedl, že důvodem jeho vstupu do vlády je solidarita a motivem snaha pomoci. Jeho funkce mu umožní posunout věci tam, kam by je jinak posunout nebylo možné. Nakonec odkázal řešení celé záležitosti na pokračující synod. Studenti poukázali na to, že synodní senior nejedná jen sám za sebe, nýbrž svá politická rozhodnutí, své postoje a kompromisy

koná de facto v zastoupení celé církve, která se takto podílí na vládě a ztrácí tak svou nezávislost, kterou potřebuje k výkonu své strážné funkce.

Téhož dne (14. prosince) studenti demonstrovali svůj nesouhlas s dosavadní činností Křesťanské mírové konference. Z iniciativy jejího generálního tajemníka M. Miřejovského se následující den uskutečnil rozhovor studentů s představiteli Křesťanské mírové konference (KMK). Studenti vytýkali především to, že se KMK jako mezinárodní mírová organizace nezajímala o domácí porušování lidských práv a nesnažila se na tomto poli spolupracovat s iniciativami, jež na toto upozorňovaly (např. nezávislé mírové sdružení. Charta 77 aj.). M. Miřejovský přiznal, že tato kritika je oprávněna a že KMK se v mnoha případech ztotožnila s politikou KSČ. Zmínka, že se KMK snažila navázat na dědictví J. L. Hromádky byla zproblematizována připomenutím stanoviska J. L. Hromádky k událostem roku 1968 a jeho pochybností nad další činností KMK. Ze strany studentů byl také kritizován princip kolektivního členství církve v KMK, což de facto znemožňuje z KMK vystoupit, jak by mnozí rádi udělali. Rozhovor, který otevřel i několik dalších okruhů otázek, více méně utvrdil studenty v dosavadních názorech a nepodnítl chuť k pokračování.

Dne 6. prosince byl ustaven Klub studentů KF. Navázal na předchozí provizorní formy paralelního vzdělávání (bytové přednášky a semináře) a usiloval vytvořit pro tento typ práce lepší organizační podmínky. Má sloužit jako základna pracovních kontaktů, výměny informací, veřejných přednášek a seminářů, styků se zahraničím, ale i činnosti překladatelské a publikační. K uskutečňování takto širokého programu byly vytvořeny jednotlivé sekce. Jejich činnost se plněji rozvinula až v letním semestru 1991/92 poté, co byl Klub r. 1991 registrován. Nejživěji pracuje zatím sekce přednášková, která uspořádala přednášky doc. Fundy, prof. Koháka, doc. Pince, disputaci o víře mezi profesory Pokorným a Hejdánkem aj.

Stávkový výbor se 4. I. 1990 rozhodl vydávat informační bulletin pro vnitřní potřeby fakulty. Název bulletinu "Pro Konstantinu" sestál výrazem varovného hlasu studentů teologie do bouřlivých diskusí o vztahu církve a světské moci, jak byly vyvolány účastí J. Hromádky ve federální vládě. První číslo bulletinu vyšlo 9. 1. 1990.

Také publikační sekce Klubu studentů se rozhodla vydávat studentský časopis. Pod názvem "Rychlé šípky" chce studentům kromě závažných témat přinášet i netradiční humor. Pod činnost Klubu lze zahrnout rovněž studentský antikvariát, prostředkující koupi odborné literatury, získané převážně z darů a odkazů.

Na tomto místě je třeba zmínit ještě jinou aktivitu, jež vznikla již počátkem akademického roku 1989/90. Byla pokusem o stmelení studentů a o jejich zřetelnější vliv na život fakulty, a to ještě před rozsáhlými polistopadovými změnami, vedoucími pak až k paritnímu zastoupení studentů v akademických radách. Šlo o pokus vytvořit vlastní studentskou samosprávu v rámci fakulty. Ojedinelé a pro bohoslovce specifické mělo být to, že tato samospráva měla mít charakter sborový. Základním a řídicím orgánem studentů KF mělo být shromáždění a jeho správním orgánem staršovstvo. Takto pojatá samospráva byla koncipována jako obdoba a rozšíření, ale částečně i protiváha existujícího staršovstva Husova bohosloveckého semináře v čele se studentským farářem. Obě staršovstva měla být vzájemně rovnocenná, nezávislá a v pravomocích nezastupitelná. Studentský farář měl být volen na návrh fakultní rady a staršovstva. Předseda staršovstva měl zastupovat studenty ve fakultní radě a staršovstvo mu mělo být pro, tuto funkci jasnějším zázemím. Studentské shromáždění a staršovstvo mělo hájit zájmy studentů v rámci fakulty i navenek a pečovat o všestranný rozvoj fakultního života. K tomu přistupoval i rozměr pastorační, který souvisel se sborovým pojetím samosprávy. Tomu měl sloužit i patronát studentů vyšších ročníků nad studenty ročníku prvního. Vše skončilo přípravou stanov a nový vývoj po listopadu přinesl i po této stránce nové možnosti. V nich však, žel, zapadl onen sborový charakter a pastýřský rozměr studentské samosprávy, který mohl mít pro formování fakultního společenství velký význam. Jedním z cílů stávkového hnutí byla také demokratizace řízení vysokých škol, vyjádřená požadavkem paritního zastoupení studentů v řídicích orgánech fakult a univerzit (akademických radách, později: akademických senátech). Dne 4. 1. 1990 zvolili studenti KF své zástupce do akademické rady: J. Duse, J. Plecháčka, P. Pivoňku, M. Kobzovou, T. Hančila. Záhy své zástupce zvolili i vyučující: L. Brože, J. N. Ondru, J. Smolík, M. Prudkého, A. Molnára. Virilním členem akademické rady se stal studentský farář J. Halama (s plným hlasem) a tajemnice fakulty H. Macková (s hlasem poradním).

Akademická rada se ke svému prvnímu zasedání sešla 10. 1. 1990. Na tomto jednání byly především přijaty základní zásady organizace a práce rady. Akademická rada navazuje na dosavadní praxi fakultních rad, kde měli po celou dobu totality své zastoupení -jedním členem - také studenti. Akademická rada však znamená novum potud, že nyní jde o rovnocenné zastoupení pedagogů, studentů a ostatních pracovníků fakulty, jejichž pozice je jasně vymezena. Akademická rada se stává nejvyšším orgánem fakulty, který volí akademické funkcionáře jí odpovědné. Pro studenty tím vznikla jedinečná možnost rovnocenně se podílet na vedení a podobě fakulty, což zároveň znamená více práce a odpovědnosti.

Petr Pivoňka

2. Inkorporace do Univerzity Karlovy

Evangelická teologická fakulta, vzniklá r. 1919 pod názvem Husova československá fakulta bohoslovecká, nikdy nebyla součástí pražské (Karlovy) univerzity, ač vždycky měla charakter veřejné (nikoli jen církevní) vysoké školy se všemi prerogativami (právo promoční, habilitační) a s krytím svého rozpočtu ze státních zdrojů. V posledním čtyřicetiletí své existence (od r. 1950) byla však vyňata z působnosti ministerstev školství a přiřazena do kompetence ministerstva kultury, resp. jeho sekretariátu pro věci církevní.

Skutečnost, že ve stávkovém a demokratizačním hnutí byla Komenského fakulta chápána jako přirozená součást vysokoškolské obce, vedla k prvnímu úvahám o integraci fakulty do systému vysokých škol a konkrétněji do Univerzity Karlovy, a to tím spíše, že univerzita dala najevo svou ochotu přijmout teologické fakulty do svého svazku. První diskuse k této otázce probíhají na fakultě již na přelomu let 1989/90. V nich se artikuluje též obava, zda univerzita bude mít

potřebné pochopení pro svéráz vědy bohoslovecké a zda malá teologická fakulta nebude nejslabším článkem univerzitní administrativy. Na druhé straně sílí hlasy, požadující vystoupit z poměrného ghetta, do kterého se teologie dostala, a otevřít se rozhovoru s ostatními směry obecné vzdělanosti a kultury. Když pak univerzita i ze své strany dala najevo ochotu respektovat propria teologických fakult, usnází se akademická rada 10. 1. 1990 ucházet se o inkorporaci do svazku Karlovy univerzity. Z podání, datovaného 17. 1. 1990, citujeme: "Chceme svým podílem přispět k vědeckému a kulturnímu rozvoji tím, že budeme...pěstovat vědu evangelického bohosloví a připravovat studující v duchu české evangelické minulosti." Domníváme se, že "v rámci univerzity bychom mohli rozvinout svůj díl odpovědnosti za uplatnění humanitních tradic našeho národa."

Právním aktem, stvrzujícím včlenění někdejší Komenského evangelické bohoslovecké fakulty do Univerzity Karlovy, bylo přijetí zákona č. 172/1990 Sb. o vysokých školách ve Federálním shromáždění ČSFR dne 4. května 1990. V tomto zákoně je fakulta pod novým názvem "Evangelická bohoslovecká fakulta" uvedena jako jedna z fakult Univerzity Karlovy v Praze. Slavnostní přijetí všech tří teologických fakult do univerzity se konalo 24. 9. 1990 v Karolinu.

Sloučení s univerzitou nastolilo otázku, jak nově určit vztah fakulty k církvím, které jí svěřují výchovu svých bohoslovců. Ke studiu na Evangelické teologické fakultě (ETF) budou napříště přijímáni i uchazeči, kteří si nepřinášejí doporučení svých církví a nepomýšlejí na budoucí uplatnění v církevní službě. To však neznamená, že by ETF měla přestat usilovat o dorozumění a dobré vztahy s církvemi či přestat dbát na jejich návrhy, pokud jde o profil absolventa. Je věcí církví, aby na ty ze studentů fakulty, u nichž očekávají, že se stanou duchovními, kladly své speciální závazky. Fakulta pak ze své strany bude usilovat o to, aby církve jejím učitelům projevíly svou důvěru. Výsledek těchto dohod s církvemi byl zakotven i ve statutu ETF.

3. Akademičtí funkcionáři

Do revolučních událostí vstupovala Komenského fakulta vedená děkanem prof. dr. L. Brožem a proděkanem prof. dr. J. N. Ondrou, navrženými do těchto funkcí fakultní radou v r. 1988. Jejich dvouleté funkční období mělo skončit s akademickým rokem 1989/90. Děkan Brož však na schůzi akademické rady 10. 1. 1990 ohlásil své námítky k zásadám její činnosti a své funkce se vzdal. Příštího dne, 11. 1. 1990, vyslovila akademická rada nedůvěru nepřítomnému proděkanu J. N. Ondrovi a stanula tak před úkolem zvolit nové akademické funkcionáře. Žádný z navržených (Molnár, Smolík, Filipi, Rejchrtová) nezískal potřebnou většinu a po několikadenním odkladu byl zvolen za děkana prof. dr. Amedeo Molnár a vzápětí na to v této funkci potvrzen ministerstvem školství. Nově zvolený děkan navrhl na schůzi 24. 1. za proděkana prof. dr. Josefa Smolíka a ten byl tajným hlasováním zvolen v téže schůzi.

Schůze však byla předčasně ukončena pro náhlé onemocnění děkana Molnára. Molnár své nemoci podlehl 31. 1. 1990. Na jeho místo zvolila akademická rada 14. 2. prof. dr. J. Smolíka, který však přijetí funkce děkana podmínil jednak časovým omezením do konce probíhajícího semestru, jednak požadavkem, aby funkcí proděkana byl pověřen odborný asistent dr. M. Prudký. Na obojí podmínku akademická rada přistoupila a po nezbytných vyjasněních zvolila M. Prudkého za proděkana (21. 2.).

Starostí obou funkcionářů bylo dokončit proces inkorporace do univerzity, konsolidovat situaci na fakultě, umožnit řádnou výuku a připravit řádné volby nového vedení fakulty. Hned 21. 2. předložili akademické radě návrh na obsazení kateder a podnět ke zřízení fakultní komise pro rehabilitace.

Na schůzi akademického senátu 12. 6. došlo k volbě děkana na další řádné tříleté období. Z navržených kandidátů na sebe nejvíce hlasů soustředil ThDr. ing. J. Trojan, který si vyžádal do příští schůze čas na rozmyšlenou. Po kladném vyjádření byl řádně jmenován a do děkanského úřadu uveden při inaugurační slavnosti 3. 10. 1990.

Děkan Trojan navrhl senátu tři proděkany: dr. M. Prudkého, dr. J. Štefana, prof. dr. P. Pokorného. Návrh byl na zasedání 27. 11. 1990 jednomyslně přijat a jmenovaní členové učitelského sboru zvoleni za proděkany na příští tři roky.

4. Akademické orgány

V souladu se zákonem o vysokých školách byla původní akademická rada transformována v akademický senát s rovným zastoupením studentů a učitelů fakulty. Rada zřídila 21. 2. 1990 studijní a zkušební komisi ve složení: prof. Csémy, prof. Filipi, prof. Pokorný, tajemnice fakulty a zástupce studentů. Komise má akademické radě (senátu) připravit a navrhovat řešení problémů studia a zkoušek.

Akademickému senátu připadl též úkol, po inkorporaci do univerzity a po vydání nového zákona o vysokých školách zvlášť důležitý: vypracovat statutární normy pro chod fakulty (statut a studijní a zkušební řád). K tomu zřídil senát dne 4. 4. 1990 komisi ve složení: dr. M. Prudký, dr. ing. J. Trojan, T. Hančil, R. Geresi; později byli k práci na statutu přizváni dr. P. Filipi, M. Kobzová a M. Kitta. Citlivou otázkou statutu byl vztah k církvím. K věci byla svolána porada se synodní radou Českobratrské církve evangelické (6.3.). Ač nesvázaná s žádnou církví, chce fakulta "pěstovat vědu evangelického bohosloví". Toto její proprium vyjadřuje preambule statutu stejně tak jako souvislost s fakultou Komenského (1950-1990) a Husovou (1919-1950). Profil fakulty je zachován i skladbou a zaměřením výuky a výzkumu. Na druhé straně statut vymezuje fakultu jako vysokou školu univerzitního typu: pro vstup do studia a pro výstup ze studia nejsou stanoveny žádné podmínky církevní konfese či profese. Statut umožňuje různé formy studia v přesvědčení, že studium teologie nemá jen úzce profesní, nýbrž i široce kulturní význam. Základní směry a obsahy studia určuje vědecká rada; v její odpovědnosti jsou i výzkumné programy, rigorosní a habilitační řízení.

Statut byl podroben několika diskusím a 12. 3. 1991 senátem přijat. Po připomínkách právního oddělení Univerzity Karlovy vstoupil usnesením senátu UK v platnost.

Akademická rada (senát) se zabývala mj. i tíživou otázkou nové budovy pro fakultu. Ta dosud pracuje v objektu, patřícím synodní radě Českobratrské církve evangelické, poté, co byla po r. 1950 vypovězena z budovy v Konviktské ulici v Praze

1. Očekávaný příliv nových studentů a výpověď, kterou fakulta obdržela od majitelky objektu, podnítily snahu získat nové prostory. Do vysokoškolské dislokační komise byli jmenováni dva zástupci, kteří z pověření fakulty jednali o přidělení budovy OV KSČ v Praze 9, avšak neúspěšně. Stejně neúspěšným se později ukázalo jednání o restituci nároku na budovu v Konviktské ul. (nyní v užívání ČVUT) a žádost o prostory v tzv. Braunově domě na Karlově náměstí (v užívání ministerstva zahraničních věcí), v domě v ulici M. Horákové (v užívání ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy), takže problém příměřených prostor pro práci fakulty nadále trvá.

Při zasedání akademické rady 10. 1. 1990 byl přijat princip, že vědeckou radu budou tvořit habilitovaní učitelé fakulty a jeden delegovaný zástupce studentů. Prvním úkolem vědecké rady bylo provést habilitační řízení; o něm podáváme zprávu na jiném místě.

5. Noví učitelé

Změny v učitelském sboru souvisely jednak s potřebou nahradit učitele, kteří odešli (prof. Amedeo Molnára, zesnulého 31. 1. 1990, docentku církevních dějin dr. N. Rejchrtovou, která podala výpověď k 28. 2., prof. Ludka Brože, jenž odešel do důchodu k 1. 3.), jednak s přáním rozšířit spektrum výuky o důrazy, jež v minulosti na fakultě zastoupeny nebyly, a o teologii, kteří dříve nesměli veřejně působit.

Již během studentské stávky se studenty diskutoval filozof dr. Ladislav Hejdánek, sociální teolog dr. ing. Jakub S. Trojan, starozákonník a religionista M. Balabán a jiní. Ladislav Hejdánek se ujal výuky filozofie na fakultě hned 5. 1. 1990 na místě prof. J. N. Ondry, který se soustředil na práci v Ekumenickém institutu. K přednáškám ze Starého zákona byl pozván M. Balabán. J. S. Trojan byl 25. 1. pozván, aby se ujal výuky sociální teologie za prof. M. Opočenského, uvolněného pro funkci generálního tajemníka Světového reformovaného svazu v Ženevě. S těmito učiteli bylo neprodleně zahájeno rigorosní resp. habilitační řízení a byli navrženi k jmenování za docenty (Hejdánek a Balabán na filozofickou fakultu UK). Přednášky ze "společenských věd" byly změněny na kurs nejnovějších československých dějin; výuky se ujal dr. J. Procházka.

Řízením katedry systematické teologie a katedry církevních dějin - obě se náhle uprázdnily - byl dočasně pověřen děkan J. Smolík. Výuku systematické teologie zajišťoval odborný asistent dr. Jan Štefan; později se mu dostane posily v dr. P. Mackovi. Výuka církevních dějin byla svěřena externím učitelům: doc. dr. Noemi Rejchrtové, doc. dr. Evě R. Melmukové, dr. M. Fleglovi. Výhledově se počítá s povoláním M. Wernische na místo asistenta.

Od ledna 1990 se na fakultě rozbíhá řada veřejných přednášek na aktuální témata. Zahájil ji Jan Sokol výkladem na téma "Svoboda jednání a smíření" (10. 1.) a dr. J. Procházka přednáškou "Odsun Němců z pohledu historika".

Z iniciativy a z prostředků přátel a institucí v Nizozemí vzniká při fakultě nový institut dějin křesťanství, jehož činnost se má zaměřit na podporu bádání o světové a zvláště české reformaci. Jeho zřízením a vedením pověřen nizozemský teolog a historik dr. W. Balke; odborným pracovníkem jmenován M. Zlatohlávek. Institut zahájil práci 22. 10. 1991 inaugurační přednáškou dr. Balkeho.

V letech 1990 a 1991 navštívila fakultu i řada dalších zahraničních odborníků. V návazání na tradici "hostovských přednášek" - zpravidla oslovili fakultní obec odbornými výklady prof. dr. Deurloo, prof. dr. Mulder, prof. dr. Adriaanse, prof. dr. Kraemer (Nizozemí), prof. dr. J. Zeman (USA), prof. dr. J. M. Lochman (Švýcarsko).

Ke konci roku 1991 ohlásil svůj odchod do důchodu doc. M. Bihary, který dovršil 65. rok věku. O rok později odejde do důchodu prof. L. Csémy. Výukou studentů Křesťanské reformované církve na Slovensku je rozhodnutím vědecké rady z 12. 5. 1991 pověřen dr. Géza Erdélyi (od 1. 10. 1991 s nástupem odloženým o půl roku pro studijní pobyt v zahraničí). Výukou religionistiky za prof. dr. Jana Hellera pověřen dr. Ján Molnár, počínaje akademickým rokem 1991/92. K témuž datu za asistenty katedry praktické teologie jmenování Gerhard Frey-Reininghaus a Adelheid Reininghaus, kteří se již předtím ujali výuky němčiny. Výukou angličtiny pověřena Harriet Macková.

6. Další personální změny

Další personální změny dolehly na fakultu v první polovině roku 1990. O rozvázání pracovního poměru požádali tajemnice fakulty H. Macková a ekonomka ing. A. Horná (obě k 28. 2.); koncem ledna odešel knihovník V. Ventura. Na fakultě, vzniká složitá personální situace, k jejímuž řešení má přispět celofakultní rozhovor 19. 2. Je přijato provizorní řešení: administrativní agendou pověřena sekretářka M. Trojanová, které mají vypomáhat studenti H. Wernischová a M. Zikmund. Dne 2. 5. však již akademický senát vítá novou tajemnici ing. J. Králíčkovou a o dva měsíce později novou sekretářku J. Kopeckou. Ekonomický úsek byl od 1. 7. posílen přijetím ekonomky M. Podroužkové, účetní S. Sýkorové a ing. M. Zemánka, pověřeného správou Husova bohosloveckého semináře.

Situaci v knihovně vyřešila akademická rada 14. 2. pověřením J. Krpálkové vedením knihovnických prací a přijetím E. Petrové za knihovnici.

7. Studenti a výuka

S počátkem letního semestru 1989/90 se na fakultě rozběhla řádná výuka, a to již v novém složení učitelského sboru, oslabeného tříměsíční nepřítomností prof. P. Filipiho, který byl povolán k přednáškám na univerzitě v Siegen. Prodloužení studia bylo automaticky povoleno těm studentům, kteří o ně požádali z důvodu účasti ve stávce a práce ve stávkovém výboru. (Homiletický seminář však stávkou přerušen nebyl.) Zkoušky proběhly již v řádných termínech (červen - září 1990).

Už v předchozích letech osmdesátých usilovala tehdejší Komenského fakulta umožnit aspoň některým studentům studium v zahraničí. Evangeličtí bohoslovci studovali na školách v NSR, NDR, Skotsku, Maďarsku, USA, Švýcarsku,

Nizozemí, Francii a Rumunsku. S uvolněním těchto možností prudce stoupla jak poptávka, tak i nabídka příležitostí. Žadatelé o zahraniční studium mohli být v plném rozsahu uspokojeni jak v akademickém roce 1990/91, tak v roce následujícím.

Naopak zase poskytuje fakulta možnost studia zájemcům z ciziny o "pražskou teologii", ať už jde o dlouhodobé studium studentů ze zámoří, nebo o studium krátkodobé (nejčastěji jednoroční). Pro tyto studenty pořádá fakulta speciální přednášky či semináře v němčině či angličtině.

Přijímací řízení v letech 1990 a 1990 ukázalo, že zájem o studium evangelické teologie prudce stoupl proti letům předchozím, kdy se již trvale mírně zvyšoval. K přijímacím zkouškám v r. 1990 se přihlásilo 69 uchazečů, v r. 1991 83 uchazečů. Za nezbytnou podmínku k přijetí ke studiu navrhuje akademický senát děkanovi (4. 4. 1990 a opakovaně 23. 4. 1991) stanovit alespoň pasivní znalost jednoho živého světového jazyka (angličtina, němčina, francouzština, španělština) a dále všeobecnou vzdělanost, zjištěnou testem, znalost českého (resp. slovenského) jazyka a specifické předpoklady pro studium teologie, zjištěné ústní zkouškou. Numerus clausus však nebyl fakultě uložen ani fakultou stanoven.

Statistika:

Rok	Studentů celkem	V denním studiu	V dálkovém studiu	V zahraničí
89/90	117	104	9	4
90/91	175	135	25	15
91/92	192	148	30	14

K 30. 4. 1991 absolvovalo fakultu 10 studentů. K 15. 11. 1991 absolvovalo 20 studentů.

8. Rehabilitace

V minulých desetiletích došlo v celé společnosti a také na Komenského fakultě k mnoha křivdám. Státní moc zasahovala do ústrojí fakulty a fakulta těmto zásahům v řadě případů podlehla. V plném rozsahu nelze křivdy nahradit. Nicméně se fakulta cítila povinná alespoň zmínit jejich následky, pokud to ještě bylo možno. Akademická rada již 14. 2. 1990 zřizuje komisi pro rehabilitace ve složení: prof. Heller, prof. Csémy, student J. Pfann.

Později (16. 5.) byla komise doplněna studenty J. Kellerem a P. Tomanem. Komise se soustředila na případy bezpráví ve dvacetiletí 1970-1990. Důkladně prostudovala archiv Komenského fakulty s cílem identifikovat ty ze studentů a učitelů, jimž se v minulosti stala křivda. O své práci komise průběžně informovala akademický senát a z jeho rozhodnutí uveřejnila svou závěrečnou zprávu v tisku. (Otiskujeme ji v příloze.)

Pokud jde o studenty, týkala se rehabilitace trojího postižení: nepřijetí ke studiu, vyloučení ze studia z jiných než studijních důvodů, nedoporučení ke státnímu souhlasu pro duchovenskou práci. Všem takto postiženým byl zaslán dopis s omluvou za problematickou snahu zachraňovat fakultu, za nestatečnost a neprozíravost. Dopisy byly postupně zaslány: Fr. Matulovi, Fr. Šilarovi, J. Kozlíkovi, M. Zlatohlávkovi, J. Mamulovi, Mir. Čejkovi, J. Mikoláškové, V. Pleskotové, A. Březinovi, J. Kašparové, D. Matějkovi, J. Medkové, J. Gruberovi, D. Zlatohlávkové, J. Tydlitátovi, M. Vašinovi, M. Otřísalovi, V. Hurtovi, M. Lojkovi, O. Valešové. S. Hejzlarovi. Studentům, vyloučeným ze studia pro politické důvody, bylo navrženo dokončit studium ve zkráceném režimu. Téže nabídky se dostalo i účastníkům dálkového kursu, který byl v sedmdesátých letech zrušen.

Dr. Jan Vencovský, který byl r. 1972 zbaven místa ředitele Husova bohosloveckého semináře a odborného asistenta Komenského fakulty, byl znovu vzat do částečného pracovního poměru a pověřen výzkumnými úkoly jako vědecký pracovník.

Vyrovnání s minulostí fakulty neskončilo s rehabilitacemi. Pokusem o první zásadní rozhovor k tomuto tématu bylo dvojí setkání učitelů fakulty nad dokumentem "Teologické teze učitelů KF" (uveřejněným v SAT I, str. 105n). Rozhovory se konaly 8. 10. a 8. 12. 1990. Tezím bylo namítáno, že byly předloženy a uveřejněny v roce "Charty 77" a - bez ohledu na záměr autorů - byly tudíž veřejností pochopeny jako dotud chybějící "anticharta" Komenského fakulty (viz. teze 6), takže se samy proviňují proti tomu, co hlásají (teze 4: „Proto nám záleží na tom, aby svědeckým projevům a postojům církve bylo co nejjasněji rozumět, aby nemohly být chápány jako svědectví o něčem jiném“).

Podnět akademického senátu z 29. 3. 1990, aby si vedení fakulty vyžádalo seznamy spolupracovníků s bývalou STB z řad zaměstnanců fakulty, byl realizován teprve na podzim 1991 po vyjití zákona č.441/1990 Sb. (tzv. lustrační zákon), a to způsobem, který tento zákon ukládá.

9. Doktoráty a habilitace

Ke starosti o vědecký a učitelský dorost přistoupil od počátku roku 1990 zájem umožnit dosažení vědeckých a pedagogických hodností těm odborníkům, které minulý režim diskriminoval. Některá z rigorosních a habilitačních řízení se tedy konala s uplatněním zřetelů rehabilitačních. V následujícím přehledu jsou označena (R).

Doktoráty řádné:

Jméno	Název práce	Datum zkoušky	Datum promoce
M. Prudký	Genesis 22	30. 1. 1990	20. 2. 1990
M. Balabán (R)		31. 1. 1990	20. 2. 1990

	Kultický a nábožensko-psychologický aspekt kořene <i>ch-r-š</i> ve Starém zákoně (z r. 1972)		
J. Mrázek	Transformace mesianismu v aramejských textech z Kumránu	18. 9. 1990	6. 11. 1990
J. Carda (R)	Křest v Jednotě bratrské do setkání s M. Lutherem (1952)	21. 5. 1991	3. 12. 1991
J. Opočenská	Z povzdálí se dívaly také ženy. Výzva feministické teologie ve světě.	19. 9. 1991	3. 12. 1991
Š. M. Pavlinec (R)	Kristus a čas ve Zjevení Janovu (1951)	21. 3. 1990	22. 3. 1990
M. Wernisch	Podvojný logos světa	27. 1. 1992	25. 2. 1992
M. Krejčí (R)	Una sancta (1939)	Pro úmrtí doktoranda nekonány	

Habilitační řízení:

Jméno	Obor	Název práce	Řízení ukončeno
L. Hejdánek (R)	filozofie	Filozofie a víra (1970)	27. 2. 1990
J. S. Trojan	soc. teologie	Entfremdung und Nachfolge	6. 4. 1990
E. R. Melmuková-Šašecí	círk. dějiny	Vznik a vývoj českých tolerančních sborů v Čechách a na Moravě 1782-1789	6. 6. 1990
J. Štefan	syst. teologie	Aby všichni lidé spaseni byli. Téma APOKATASTASIS PANTÓN v evangelické teologii 20. stol.	29. 10. 1990
M. Prudký	Starý zákon	K výuce biblické hebrejštiny. Cvičebnice hebrejštiny pro bohoslovce.	24. 2. 1992

Čestné doktoráty byly uděleny:

Václavu Sobotkovi (Pečky)	dne 3. dubna 1990
Ulrichu Trinksovi (Vídeň)	dne 3. dubna 1990
Hebe Kohlbrüggeové (Utrecht)	dne 14. května 1991

Výhledy

1. Rozvaha o poslání Evangelické teologické fakulty UK

a) Evangelická teologická fakulta vznikla pod jménem Husova československá evangelická fakulta bohoslovecká v roce 1919. Důvodem jejího vzniku byla potřeba poskytnout budoucím duchovním evangelických církví, zejména evangelíkům augsburského a helvetského vyznání, kteří se krátce předtím spojili v Českobratrskou církev evangelickou /ČCE/, plné teologické vzdělání univerzitního typu, jež je v reformačních církvích po pravidle požadováno jako předpoklad pro ordinaci ke službě Slova a svátostí. - Tento první důvod pro její existenci trvá podnes. Objevují se sice snahy, zejména v menších protestantských denominacích, v církvích vzniklých v době poreformační, zřídít si vlastní církevní semináře či biblické školy, jakési "teologické průmyslovky", které by poskytovaly jen úzce prakticistní, "technické" církevní vzdělání bez hlubších teoretických základů, bez širších praktických souvislostí i bez nezbytného odstupu od církevní praxe v podobě sebereflexe a sebekritiky. Klasické evangelické církve však touto příliš schůdnou cestou jít nehodlají.

Druhým důvodem pro vznik ETF byla potřeba na domácí půdě rozvíjet kritické biblické bádání a ekumenické církvi i vlastního národu prostředkovat dědictví české reformace - husitství, utrakvismu a Jednoty bratrské, jakož i novodobého českého myšlení na tuto tradici navazujícího /Palacký - Masaryk - Rádl/. V období 1950 - 1989 mohl být tento druhotný úkol plněn pouze jednostranně, vědeckou prací fakultních učitelů. Reálně socialistický stát totiž příznacně učinil podmínkou teologického studia členství v některé ze státem uznaných církví a uchazeč o studium se prakticky musel zavázat, že po dokončení studia své vzdělání "zůžítuje" v duchovenské službě ve své církvi. - V roce 1990 ETF ekumenicky otevřela své brány všem zájemcům o evangelické bohosloví, bez ohledu na jejich církevní příslušnost či nepříslušnost, a chce sloužit jak přesvědčeným křesťanům, tak těm, kdo hledají pravdu a ptají se po posledním smyslu svého života a světa vůbec.

b) Fakulta vznikla v druhém roce první republiky, v době euforie ze samostatného státu, v atmosféře teologického liberalismu a historismu. Čeští a moravští evangelíci se právě spojili v jednu církev, evangeličtí bohoslovci, do té doby nuceni studovat na teologických fakultách protestantské ciziny /Německo, Švýcarsko, Skotsko/ a na univerzitě vídeňské, měli po dlouhém období poreformace, protireformace a tolerance konečně vlastní teologickou fakultu. Mladá republika však byla zmítána protirímskými a protiklerikálními náladami na straně jedné, náboženským kvasem na straně druhé /výstupy, přestupy, hnutí Pryč od Říma, vznik Církve československé, zámořské misie/. Evangelická fakulta marně usilovala o své ustavení v rámci UK jako druhá teologická univerzitní fakulta vedle teologické fakulty katolické. Nakonec byla poněkud kompromisně ustavena jako samostatná vysoká škola se všemi právy a výsadami vysoké školy, včetně práva promočního. Po vzniku Církve československé /ČČS/ sloužila také jejím studentům a vychovala i profesorský sbor budoucí fakulty této církve. V roce 1945 se Husova fakulta obnovila ve dvou samostatných sekcích, evangelické a československé. Totalitní stát ji však - zřejmě podle zásady "divide et impera" - v roce 1950 rozdělil na dvě samostatné bohoslovecké fakulty, Husovu československou bohosloveckou fakultu /HČBF/ pro ČČSH a Komenského evangelickou bohosloveckou fakultu /KEBF/ pro ČCE a další evangelické církve, včetně tzv. církví svobodných.

Inkorporací do svazku UK v roce 1990 evangelická fakulta přivítala jako dlouho očekávané zásadní řešení nazrálého problému místa teologických fakult v našem akademickém životě. Období náboženského a politického útlaču přispělo nejen k vzájemnému ekumenickému sblížení křesťanů, ale také k srozumění všech lidí, kteří se napříč svým světovým názorům a navzdory rozdílnému ideologickému či politickému přesvědčení postavili proti bezduché zotročující moci pod vysvobozující bezbrannou pravdu. Jsme přesvědčeni, že teologické fakulty potřebují univerzitu právě tak, jako univerzita potřebuje teologické fakulty. Teologické fakulty tvoří hráz proti každé podobě pseudovědeckého scientismu a technokraticismu, univerzita zase tvoří hráz proti flandáckému klerikalismu a fundamentalismu. Neexistují dvě pravdy, jedna, která by platila v teologii, a druhá, která by platila v ostatních vědách. Je jen jedna pravda a ta platí pro všechny, kdo ji ve vší otevřenosti hledají a kdo se jí ve vší pokoře podřizují.

c) Základním posláním ETF zůstává výchova evangelického farářského dorostu v ČR. Potřeba širokého odborného vzdělání je u nás dnes snad ještě víc naléhavější, než kdy jindy: vzhledem; k zděděnému úpadku humanitního vzdělání, vzhledem ke ztrátě povědomí o biblicko-křesťanských hodnotách, vzhledem ke ztrátě smyslu pro globální problémy světa na konci 2. tisíciletí po Kristu, vzhledem k neexistenci produktivního ekumenického dialogu mezi církvemi navzájem i mezi církví a světem, vzhledem k násilnému zatlačení faráře do prostoru kostela a fary. Do čtyřicetiletého úhuru duchovního i mravního vstupují dnes spektakulární evangelizace a fanatizující synkretistické sekty s lacinými recepty spásy na straně jedné a velebitelé starých zlatých časů před čtyřiceti lety na straně druhé. Odpovědný služebník Božího slova je proto postaven před úkoly, na které musí být co nejlépe intelektuálně vyzbrojen.

Fakulta vychovává budoucí církevní pracovníky, zejména sborové faráře, ale rovněž tak katechety, sociální pracovníky, duchovní se zvláštním určením (mládež, vězení, armáda, nemocnice, domovy důchodců), pracovníky ve sdělovacích prostředcích i v ekumeně.

d) Toto své poslání naplňuje ETF v kontextu regionálním i národním jako jediná instituce svého druhu /druhá evangelická teologická fakulta v ČSFR je na bratislavské univerzitě/. Širší české veřejnosti je znám český ekumenický překlad Bible, užívaný dnes prakticky ve všech církvích ČR, který byl iniciován, koncipován a z velké části i realizován biblickou katedrou ETF. Pozornosti laické veřejnosti se rovněž těšily a těší publikace evangelického nakladatelství Kalich z oboru biblistiky /biblické komentáře a slovníky, judaica/ a církevních dějin /pramenné edice z české reformace, historické monografie z pera F. M. Bartoše, R. Říčana, A. Molnára/ a skripta a překlady z novodobé teologie, v letech totality jeden z mála ostrůvků jiného myšlení v moři oficiální ideologie. Národní horizont přerůstá ETF již skutečností, že v Praze studuje početnější menšina občanů Slovenské republiky maďarské národnosti, kterou již tradičně vede na ETF její kalvinistická orientace. Za hranicemi ČSFR měla naše fakulta i v minulých desetiletích poměrně dobrý

zvuk, zejména v protestantském světě, kde platila za jedno z nejlepších teologických učilišť v bývalém východním bloku. Styky s teologickými fakultami státními i církevními; Tehdejší NDR, SRN, Nizozemí, Švýcarska, Velké Británie, Maďarska, Francie a USA nikdy neustaly, někteří členové profesorského sboru publikovali své knihy v cizině, stali se členy mezinárodních vědeckých společností, byli jmenováni do redakčních rad odborných periodik, tiskli své práce v cizojazyčném fakultním čtvrtletníku *Communio viatorum* a pohostinsky přednášeli na renomovaných zahraničních univerzitách. V letech osmdesátých mohla řada našich studentů, byť v omezené míře, díky církevním stipendiím studovat v západní i východní Evropě a Praha zase naopak hostila zájemce ze Západu, kteří chtěli poznat českou reformaci nebo situaci církví v totalitním režimu na místě samém. Tyto kontakty existovaly jak na rovině oficiální, tak v protestantském disentu.

e) Síť vzájemných styků se po listopadu 1989 přirozeně prohloubila a rozšířila. Pracovníci jednotlivých kateder se účastní společných badatelských projektů, např. knižních edic, archeologických vykopávek v biblických zemích nebo symposií, reflektujících změny v Evropě po pádu železné opony. Významnou roli v historickém bádání sehraje, jak věříme, nově se rodící historický institut při naší fakultě, vedený holandským teologem Dr. Balkem.

f) Některá ze specifík ETF vyrůstají z minoritní povahy českého protestantismu, kde již tradičně panuje nepoměr mezi číselným počtem evangeliků po tolerančním patentu a rolí, kterou hrají v národním životě od doby národního obrození. Skutečnost, že fakulta, organizovaná kdysi podle vzoru vídeňského, nepřestávala přihlížet k situaci na teologických fakultách zejména v Německu, pomáhala udržovat ve všech dobách jistý vědecký standard; např. jsme nikdy neklesli k udělování doktorátu bez disertace, ani nežádali o docenturu bez habilitace. V katolicko-sekularizovaných Čechách zřejmě bude evangelická teologická fakulta vždy dělat na venek dojem čehosi exkluzivního. Kéž by byla naše zvláštní role chápána jako pozitivně kritická služba celé univerzitě.

g) Inkorporaci teologických fakult by bylo možno chápat jako pouhý fakt rehabilitace či restituce. Byli bychom rádi, kdyby na ni příští generace učitelů a studentů pohlížela už ne jako na důsledek studentské revoluce, nýbrž jako na něco docela samozřejmého, co není třeba zdůvodňovat ani obhajovat. Nejužší vztahy máme s FF UK. Ne snad proto, že bychom spatřovali ve filozofii služku teologie, nýbrž proto, že řada filozofických oborů se u nás vyučuje jako disciplíny pomocné /klasické, orientální či moderní jazyky, obecná a domácí historie, pedagogika, psychologie, sociologie/, dvě katedry téhož jména najdeme dokonce na obou fakultách /filozofie, religionistika/. Existence tří teologických fakult na jedné universitě je jistě unikum; ovšem postavení Prahy v srdci Evropy je také unikátní a my v jistém smyslu nemůžeme za to, že se právě v tomto středoevropském prostoru náboženské dějiny Evropy tak často zauzlovaly a daly vzniknout současnému dvoj a trojvěří v zemi. S katolickou a husitskou teologickou fakultou chceme udržovat sesterské svazky hodné našeho ekumenického věku. Praktická spolupráce by měla vycházet ze specifík jednotlivých fakult a neměla by vést k zastírání rozdílů; je možné si představit nejrůznější společné podniky od seminářů otevřených všem studentům teologie až po společná díla lexikografické povahy.

2. Základní vývojové tendence ETF UK

a) Základní podobou studia na ETF UK je klasické studium teologie, pokrývající všechny tradiční obory evangelické teologie, tj. starozákonní a novozákonní vědu, filozofickou propedeutiku, církevní dějiny, dogmatiku, etiku a praktickou teologii. Počet studentů je do značné míry dán akutním nedostatkem farářů ve většině evangelických církví u nás, způsobeným násilnými omezeními minulého režimu /nepřipuštěním k studiu bohosloví, neudělováním či odnímáním státních souhlasů k výkonu duchovenské služby/. S ohledem na zvýšený zájem zahraničních studentů o studium v Praze /několik afrických studentů u nás hodlá projít celým řádným studiem/ lze počítat s tím, že počet studentů brzy převyší 200; tolik studentů neměla naše fakulta ani za první republiky ani v nakumulovaných ročnících poválečných. Rovněž počet učitelů byl direktivně omezován. Každá z kateder /s jedinou výjimkou/ byla před listopadem 1989 obsazena jedním jediným profesorem, převážně penzijního věku, mladší docenti či odborní asistenti prakticky nebyli, dva asistenti vykonávali svou práci na částečný úvazek při plné farářské službě, fakulta měla jediného knihovníka, i počet administrativních pracovníků byl zcela nedostatečný /děkan si sám vyřizoval korespondenci ve třech světových jazycích/. Proto se počet všech pracovníků fakulty rozšířil a vbrzku počítáme s příchodem dalších vědeckých sil /dva odborní asistenti předloží své habilitační práce/.

b) Otevřeli jsme možnost mezioborového studia, jež lze doporučit např. učitelům, historikům, politologům, sociologům, žurnalistům, filosofům, uměnovědcům, psychologům, lékařům. V našich intencích však není přenášet těžiště fakultní práce od vlastní teologie k doprovodným nebo pomocným disciplínám, které jsou přednášeny na FF UK nebo na jiných fakultách v rámci řádně ustavených kateder.

c) Vědecká práce tvoří, jak už bylo naznačeno, nebezvýznamnou část fakultní práce. Studenti, konfrontováni s učitelem, který jim imponuje se svým vědeckým erótem a který dosáhl v odborném bádání uznávaných výsledků, nacházejí motivaci k hlubšímu než jen rutinnímu studiu. - Úvahy o technickém vybavení fakulty se takřka beze zbytku týkají vybavení knihovny jak standardní literaturou, tak novějšími publikacemi a periodiky; přírůstky ze zahraničí se nadále uskutečňují cestou výměny a darů. Přivítali bychom, kdyby studenti měli možnost zakoupit si za Kčs ve specializovaném pražském knihkupectví potřebnou literaturu v českém jazyce nedostupnou - protestantský teolog v diasporní situaci nemůže zůstat odkázán na několik desítek českých titulů. - O přínosu právě evangelické teologické fakulty sensu stricto již byla řeč sub id, sensu lato přispívá tato fakulta k duchovnímu a mravnímu ozdravení a růstu celé společnosti, kterou odkazuje k horizontu vyššímu, než je několik komplikovaných příštích let, k pohledu hlubšímu, než je analýza minulých temných desetiletí, k dechu delšímu, než jaký stačí na zvládnutí jednoho semestru.

d) ETF usiluje o to, svá dobrá specifika /např. poměrně vyvážený vztah teorie a praxe/ nadále rozvíjet, svá nedobrá specifika /např. sklon k mentalitě ghetta/ se sebe setřást.

e) K dosažení a udržení větší kvality fakultě může dopomoci konec jejího monopolního postavení: jak konkurence domácí v podobě dvojího obsazení každé katedry, koexistence více teologických fakult na jedné univerzitě, čilý kontakt s fakultou filozofickou, tak především konkurence mezinárodní. Usilujeme o to, aby co největší počet našich studentů mohl studovat 1-2 semestry v cizině. Tito studenti pak budou mít možnost srovnávat a jistě vyvinou na učitele tlak zdola, směřující k vyrovnání kvality přednášek a seminářů na obvyklou evropskou úroveň. Dost si také slibujeme od mezinárodně koncipovaných institutů fakulty /biblického, ekumenického a historického/. - Otázka hodnocení přísnosti pedagogů v humanitních oborech vůbec a v teologii zvláště je věc nesmírně problematická. Koho je třeba více ocenit: autora knihy, která významně posune světové bádání o Jednotě bratrské, nebo výklad 13. kapitoly Pavlova listu Římanům, směrem dopředu, nebo profesora, který jako židovský rabbi či středověký mistr vychová desítky dobrých pastorů mj. svým životním příkladem?

f) Požadavky na uchazeče o studium průběžně zvyšujeme. Letos trváme na aktivní znalosti jednoho západoevropského jazyka dle vlastního výběru. Další zvýšení laťky spojujeme s očekávaným vzestupem úrovně střední školy /opětovné zavedení latiny, odideologizovaný dějepis, filozofická propedeutika/ a větším zpřístupněním vědomostí biblicko-církevních, k nimž dosud měli přístup pouze praktikující křesťané na půdě církvi. U studentů podporujeme specializaci po zvládnutí nezbytného generálního penza v ostatních teologických disciplínách.

g) V současné době se ETF potýká s tíživou, ano katastrofální prostorovou tísni. Počátkem padesátých let jsme přišli o budovu v Konviktské ulici, která nám byla po válce přidělena; před faktickým vysídlením z Prahy nás tenkrát zachránila Synodní rada Českobratrské církve evangelické, která nám pohotově poskytla přístřeší ve dvou patrech církevního Husova domu, kde fakulta sídlí - momentálně ve výpovědi! - dodnes. Tyto prostory se třemi (!) přednáškovými sály, s knihovnou zcela nevhodně umístěnou v těžce přístupných a přeplněných prostorách, s malým počtem čtyř (!) profesorských kabinetů /učitelům ETF je tak znemožněna jakákoliv soustředěnější práce na pracovišti a v této chvíli není ani kde zkoušet/, s nevyhovujícími místnostmi pro administrativu a reprezentaci, již dnes neúnosně komplikují řádný chod fakulty. S očekávaným příchodem většího počtu studentů v akademickém roce 1991/92 se octneme někde na hranicích únosnosti. Jediné řešení skýtá nová fakultní budova, o níž vytrvale, jak dobře víte, usilujeme.

h) Teologická fakulta může dost těžko podnikat ve vlastním slova smyslu z důvodů principiálních i faktických. Můžeme však v budoucnu nabídnout jak plné, tak postgraduální studium zahraničním zájemcům za úplatu, nebo poskytovat naše (budoucí!) prostory mezinárodním symposiím a konferencím.

i) Léta Páně 1991 je pro ETF nejdůležitější její plná integrace do UK, organický soulad mezi jejími výše popsány specifiky a celouniverzitními řády a pořádky.

Praha 14. června 1991

Doc. ThDr. Jan Štefan, proděkan pro rozvoj fakulty.

Dokumenty

1. Prohlášení studentů Komenského evangelické bohoslovecké fakulty.

Poslední události v naší zemi, kterých jsme svědky a přímými účastníky, nás naplňují úžasem. Tváří v tvář probíhajícím změnám v sousedních zemích jsme se v minulých měsících, snad ještě před týdnem, cítili zahanbeni. Na otázku, proč se neděje nic u nás, nás napadaly nelichotivé odpovědi o švejkovské národní povaze, o zkažení konzumem, o komplexu porážek z let 1968, 1948, 1938, 1920 atd.

Najednou se něco děje i tu. Máme radost a chováme se k sobě opět jako lidi. Přestáváme se bát. Je velmi důležité uvědomit si, proč se to mohlo stát. Jistě k tomu doba zrála. Bezprostředním a posledním popudem k posílení naší odvahy, a tak i ke změně situace u nás, byli tragické události v pátek 17. 11. na Národní třídě. Probudili bychom se, kdyby při demonstraci studentů nedošlo ke krvavému masakru jejich pokojného průvodu? Tato otázka chce podtrhnout, co pro nás znamenají ti zmlácení a otřesení z černého pátku. Obětí, byť byla nedobrovolná, vznikla nová skutečnost. Je nesporné, že zásadně změnila naši situaci. Až hmatatelně a bolestně nám ukázala, že cesta obětí je smysluplná, ačkoli oběť sama se zdá být absurdní a zbytečná. Řekneme-li, že oběť vysvobozuje, pak páteční události nás vysvobodili z letargie, svazujícího strachu a z prohlubování morálního úpadku. Řekneme-li, že smíruje, pak nás tyto události smířily se sebou navzájem, neboť cizí lidé se setkávají a nejsou si lhostejní. Dnes více než jindy si uvědomujeme dosah velikonoční oběti Ježíše Krista, který zemřel na kříži za provinění nás všech.

17. 11. 1989 vyvstala absurdně a smutně historická paralela s listopadovými událostmi před padesáti lety. Tehdy i teď stály proti sobě bezbranná vůle ke svobodě a ozbrojená totalitní moc. V listopadu 1939 začal zápas o znovuvytvoření svobodné republiky. Program "Do nové čs. republiky", formulovaný československým odbojem, se hlásil k pokusu o demokracii první republiky. Vyjádřil určité principy socialismu a sociální odpovědnosti. Jeho tvůrci si byli vědomi, že demokracie není a nikdy nebude něčím hotovým. Je to věc zápasu a programu navazujícího na nejlepší odkaz naší historie. Takto chápeme i naše úsilí dnes. Historie je však i velkým varováním. Začátek nové éry v roce 1945 je poznamenán velkým selháním. Myslíme tu na konec války a pomstu vůči poraženým okupantům. Víme také, že se nejvíce mstili ti, kdo nejméně bojovali. Nevíme, jak dlouho náš dnešní zápas bude trvat, ale zbavme se důsledně myšlenky na pomstu. Nemluvme o šibenicích ani žertem. To neznamená, že by neměli být viníci potrestáni. Trest však musí sloužit pouze k zastavení zla. Kristus nás učí: Kdo jsi bez viny, první hod' kamenem. Část viny neseme pro své mlčení i my. Proto nehřešme více, dosti jsme hřešili. To ať je naším heslem na cestě do budoucnosti. Po té cestě dokážeme jít tehdy, povede-li nás ten, který působí smíření a pokoj - Ježíš Kristus.

V Praze 21. listopadu 1989.

2. Telegram dr. Ladislavu Adamcovi, předsedovi vlády ČSSR.

"Vážený pane předsedo vlády, z pověření 26. synodu ČCE, který v této chvíli zasedá, Vás naléhavě žádám, abyste užil svého vlivu k pokojnému, nenásilnému vyřešení situace v Praze a prosím Vás, aby byli propuštěni všichni, kteří byli zadrženi v té souvislosti. Jménem poslanců 26. synodu ČCE Váš Dr. J. Hromádka - synodní senior, předseda synodu."
Text telegramu byl odeslán předsedovi federální vlády ČSSR 17. 11. 1989 ve 20.30 h.

3. Dopis studentů sborům Českobratrské církve evangelické.

Vážení bratři a sestry,

26. synod ČCE se ke svému jednání sešel ve složité společenské situaci. V průběhu jeho jednání došlo k násilnému potlačení pokojné studentské manifestace konané v den Mezinárodního dne studentstva. Příslušníci pořádkových oddílů a speciálních jednotek MV záměrně obklíčili demonstranty, znemožnili jim únik, aby je potom mohli sadisticky bít. Míra brutality otřásla synodem i širší veřejností. Pražská divadla a studenti vysokých škol vstoupili do týdenní stávky, která má vyvrcholit 27. 11. 1989 mezi 12. a 14. hodinou generální stávkou. I my, studenti KEBF, jsme se k této stávce připojili. Společně chceme vyjádřit zásadní nesouhlas s brutalitou vůči bezbranným studentům. Svým aktivním postojem se připojujeme ke snahám vytvořit prostor otevřenosti a svobody, v němž by násilí nemělo místa.

Národ ožívá! Znovu se probouzí k zápasu o pravdu a spravedlnost.

Uvědomujeme si, že cesta dál vede jen skrze vnitřní obnovu. Zápas o toto východisko, kterým je setkání s Ježíšem Kristem, přináší různé otázky: otázku viny, smíření, utrpení, odpuštění, trestu a jiné. Své úvahy chceme vést tímto směrem. Naše fakultní stávka není tedy jen protestem, nýbrž pokusem vnést křesťanský postoj do nanejvýš závažné situace.

Proto vás prosíme o podporu modlitební, ale i konkrétní.
studenti Komenského evangelické bohoslovecké fakulty.

4. Výzva ke spoluobčanům.

Po represivním zákroku "pořádkových sil" v pátek 17. 11. 1989 v Praze vstoupili studenti do stávek, které získaly širokou podporu a přerostly ve všenárodní hnutí. Tato odezva nás zavazuje nejen potrestat viníky pátečního masakru, nevyhnutelné hluboké strukturální změny politického systému, způsobu řízení národního hospodářství a celkového společenského klimatu v zájmu obnovení mravní a občanské odpovědnosti každého jednotlivce.

Aby tohoto mohlo být dosaženo, považujeme za nezbytné:

1. Ustavit nezávislou komisi, v níž budou zastoupeni představitelé nezávislých studentských a občanských iniciativ, která vyřeší všechny okolnosti pátečních událostí, pojmenuje viníky a předá objektivní zprávu orgánům ministerstva spravedlnosti a československé veřejnosti.
2. Aby ihned odstoupili ze svých funkcí lidé odpovědní za současnou společenskou a politickou krizi, kterou považujeme za důsledek mnohaleté devastace základních národních i obecně lidských hodnot; jmenovitě Gustav Husák, Miloš Jakeš, Alois Indra, Jan Fojtík, Miroslav Zavadil, Karel Hofmann.
3. Aby ihned odstoupil 1. tajemník MV KSČ v Praze Miroslav Štěpán a federální ministr vnitra František Kíncl, kteří jsou plně odpovědní za všechny brutální zásahy v posledních měsících.
4. Aby Federální shromáždění zrušilo článek o vedoucí úloze KSČ Ústavy ČSSR, který odporuje demokratickému principu řízení státu.
5. Aby byly okamžitě osvobozeny osoby obviněné, žalované, odsouzené a ve výkonu trestu za trestný čin pobuřování a obdobně zneužívaná ustanovení trestního zákona; bývají označováni za politické vězně.
6. Aby začaly být okamžitě dodržovány mezinárodní závazky, týkající se lidských práv, k nimž se ČSSR oficiálně přihlásila v Helsinkách a ve Vídni.
7. Aby byla zahájena a vedena časově neomezená všelidová diskuse o současných poměrech, která bude zahrnovat hledání východisek z katastrofální společenské, politické a ekologické situace.

Na podporu těchto požadavků vyzýváme, všechny spoluobčany k aktivní spolupráci na generální stávce dne 27. 11. 1989 od 12.00 do 14.00 hodin, kterou vyjádří svou solidaritu.

Stávkující studenti

5. Evangelická teologická fakulta v univerzitě.

(Projev děkana prof.dr. J. Smolíka při slavnosti inkorporace teologických fakult do svazku Karlovy univerzity, Karolinum, 24. září 1990.)

Evangelická teologická fakulta Univerzity Karlovy se hlásí k interpretaci evangelia, jak ji přejala z Husova odkazu, zejména v rozpracování teologií táborskou, v myšlenkách Petra Chelčického, v dědictví Jana Amose Komenského a Bratří, kteří darovali národu Bibli Kralickou, v Jednotě bratrské, tichých v zemi, od nichž Palacký a Masaryk odvozovali ideály humanitní.

Císař Josef II. měl pravdu, když 5. září 1783 řekl představitelům ostatku evangelického lidu, kterému se dostalo tolerance, na jejich žádost po zřízení fakulty: Talem scholam erigendi vos non estis in statu (Zřít takovou školu nejste s to). Ani v roce 1848 úsilí o zřízení evangelické fakulty neuspělo. Teprve v první republice zřídil parlament na návrh evangelických a jiných poslanců 8. dubna 1919 Husovu evangelickou bohosloveckou fakultu, aby pěstovala odkaz Husův a české reformace. To fakulta činila prací badatelskou. Udělení čestného doktorátu prezidentu T. G. Masarykovi se fakulta přiznala k jeho demokratickému programu. Zmiňuji to proto, že jsme minulých letech tento fakt nesměli v seznamu svých čestných doktorů v ročence fakulty zveřejňovat.

Fakulta nebyla součástí univerzity. Její učitelé však zasahovali do celonárodního dění. Česká historiografie nemůže pominout jména Ferdinanda Hrejsy, F. M. Bartoše, Rudolfa Říčana a přítele Amedeo Molnára, který zemřel v lednu; J. L. Hromádka mimo jiné otevřel v dvacátých letech rozhovor s římskokatolickou teologií, František Žilka dal do rukou českého čtenáře první novodobý překlad Nového zákona, František Bednář spolupracoval s arcibiskupem Beranem ve věcech mírových, J. B. Souček a Miloš Bič stáli u kolébky Ekumenického překladu Bible, která slouží v liturgickém užití všem křesťanům v České republice. Podnět k rozvoji biblického studia dal Slavomil Daněk, který přispěl k rozvoji starozákonního bádání. S výjimkou F. M. Bartoše byli všichni dlouholetými faráři evangelických sborů.

České evangelictví přispělo do pokladnice našeho duchovního života a naší národní kultury. Teprve nyní však vstupujeme i institučně do plného dialogu s naší vzdělaností a kulturou, když je evangelická fakulta přijata do svazku univerzity. České reformační dědictví, úzce spjaté s protestantismem na Západě, vstupuje na platformu univerzitní. To je dějinná událost. Mrazí mě v zádech při pomýšlení na to, zda na svůj úkol stačíme. Děkuji Jeho Magnificenci rektorovi, prorektorům, kvestoru a pracovníkům univerzity, kteří se zasazovali o naše přijetí do svazku univerzity a provedli je.

Svůj vstup do univerzity jsme důkladně prohovořovali. Byly obavy z konstantinizace a klerikalizace teologie. Poznali jsme, že zneužití teologie k mocenským účelům je jejím koncem. Teologie žije jen jako teologie bezmocná, teologie pod křížem. Mocenské soupeření konfesí vážně ohrožuje teologickou práci. Obavy byly na straně církvi. Obávaly se, aby osvícenské pojetí vědeckosti nepohltilo pravdu, která je transcendentní. Jako ve většině ordinovaní kazatelé se přiznáváme k pravdě evangelia, jak ji vyznává skutečná církev Kristova po staletí, ba po tisíciletí. Zároveň se hlásíme k akademické svobodě a vědeckosti teologie. Nebojíme se vědecké kritiky. V jejím světle může zazářit světlo evangelia výrazněji a plněji.

V společenství univerzitním nám půjde o bezbrannou pravdu, o tu pravdu, která vedla naše studenty a kazatele, kteří na fakultě studovali, do disidentských hnutí a seminářů, neboť její moc nemohly zničit ani totalitní struktury. Chceme ukazovat k té pravdě, která nás všechny soudí a volá k pokoře a k pokání; k té pravdě, která vede vědu do služeb člověku a lidství. K té pravdě, která je univerzální a ekumenicky otevřená k bratřím a sestrám z jiných církví a k rozhovoru se světem. K té pravdě, která je zdrojem naší poslední naděje. Tuto pravdu nacházíme v Ježíši Kristu, v jeho učení, životě, v jeho zápase s mocnostmi zla a smrti, který má pro nás transcendentní dosah, jak dosvědčujeme vírou ve vzkříšení. On zaslíbujeme: Poznáte pravdu a pravda vás vysvobodí. Pravda Páně vítězí!

6. Projev rektora UK prof. Radima Palouše na slavnosti inkorporace teologických fakult do svazku Karlovy univerzity, Karolinum, 24. září 1990.

Stáváme se dnes svědky mimořádné události, která je a bude v dějinách Univerzity Karlovy, v jejím více než šestisetletém trvání, ale i v daleké budoucnosti jistě označena jako důležitý vývojový mezník. Dnešním slavnostním aktem odstraňujeme dlouholetou křivdu, ke které došlo v roce 1950 na základě vládního nařízení č. 112/1950 Sb. o reorganizaci bohosloveckého studia v ČSR, kterým byla katolická bohoslovecká fakulta vyloučena ze svazku Univerzity Karlovy. Uvedeným nařízením, vydaným v rozporu s principem náboženského vyznání, měla být v pořadí první a v době vzniku Karlova učení nejdůležitější fakulta natrvalo odstraněna nejen z univerzitního života, nýbrž dokonce i z Prahy. Teologická fakulta však nebyla pouze první v pořadí studia generale, byla rovněž nejstarší fakultou, neboť čtení teologická byla zahájena již rok před založením univerzity v klášteře sv. Tomáše (přednášel augustiniánský mnich Mikuláš) a nedlouho po jejím založení, roku 1349, se konala první teologická promoce.

Univerzity nežijí v izolaci, jsou úzce spojeny s osudy národů a států, v kterých vznikly a v kterých se tvoří. To platilo i pro středověkou univerzitu, a to přesto, že ve své původní podobě měla křesťansko-univerzalistický, tedy jakýsi nadstátní charakter. Ani pražská univerzita, přestože byla institucí s velmi úzkým spojením s církví, se nemohla vyhnout náboženským sporům 14. a 15. století, nemohla zůstat mimo sociální bouře husitské doby, musela zákonitě reagovat ve svých učených disputacích na aktuální otázky tehdejší doby, ať již se týkaly věcí teologických, politických nebo jiných. Výraznější spojení pražské univerzity na jedné straně s českým státem (Kutnohorský dekret r. 1409) a na druhé straně s reformním hnutím v křesťanství umožnilo, že se mohla objevit a prosadit na začátku 15. století zde v Praze na naší univerzitě osobnost velkého reformátora magistra Jana Husa, hluboce věřícího křesťana, který dokázal výborně využít univerzitní disputace na autonomní univerzitě k dialogu se svými odpůrci k nalézání pravdy.

Na jeho učení a pozdější evropská reformační hnutí navazují dvě teologické fakulty, které se dnes stávají poprvé v dějinách Univerzity Karlovy naší součástí. Jsou to:

- Husitská teologická fakulta založená v roce 1950
- a Evangelická teologická fakulta založená 8. dubna 1919.

Vzhledem k náboženským sporům suspendoval Kostnický sněm v roce 1416 činnost teologické fakulty. Křesťanská víra byla i nadále důležitou komponentou a postulátem pražské utrakvistické univerzity, byla předmětem četných učených disputací. Utrakvistická teologická fakulta však nevznikla. Teprve Akademie jezuitská, zvaná Klementinum, obnovila v Praze řádné teologické studium a obdržela v roce 1573 promoční právo. Po sloučení Klementina a Karolina po třicetileté válce (1654) zůstalo teologické studium až do roku 1950 trvale spojeno s Univerzitou Karlovou.

Vztahy mezi vysokými školami a církví se samozřejmě v uplynulých stoletích podstatně měnily. Univerzita byla v průběhu 18. století uvolněna z péče církve. Postupně se měnil charakter univerzit, jejich autonomie zanikla, etatismus způsobil, že je počala organizovat státní byrokracie, vznikla řada nových oborů a mnoho samostatných vysokých škol. Můžeme zde s určitou hrdostí konstatovat, že vše, co ovlivnilo v 19. a 20. století pozitivně jednotlivé směry vědy, ale také formu státu a sociální ideje, vše, co bylo svobodné a demokratizující, bylo v té či oné míře spojeno se svobodou bádání a učení. Rovněž křesťanství vidí dnes v univerzitě významný faktor civilizační, pramen spirituální tvorby. Demokratická myšlenka svobody bádání a učení byla u nás posledním obdobím deformována a přerušena. Je proto naší přední povinností obnovit starou tradici boje o svobodu vědeckého názoru, je třeba obnovit akademický dialog v původní formu nalézání pravdy. Minulý totalitní režim usiloval o exkomunikaci Boha z naší společnosti, především však ze školství. Tu a tam zůstaly jakési zapomenuté střípky - třeba ona stará křesťanská píseň Jezu Kriste štědrý kněze, která po celou dobu ateistického tlaku zněla v této aule; mezi učiteli i studenty zůstali tací, kteří se dokázali nevzdát a zachraňovali univerzitu jako by bylo zachráněno oněch deset spravedlivých Sodomu a Gomoru. Ovšemže není vůbec v lidských silách Boha zlikvidovat. Byl tu a je tu, navrací se, jen se nově a znovu zjevuje a nabízí. Religiozita už nemusí být skrývaným vztahem člověka k Bohu, tento vztah může být dnes veřejně znovu navazován, máme-li si vlastně připomenout, že re-ligio znamená znovu-navazování. Vždyť je tu vlastně úkol věčný, totiž ono poslání člověka znovu navazovat, vždy znovu pečovat o to, co je nejvyšším určením lidství; jde o svazek s vyšší instancí, jde o transcendenci lidské pouhosti, jde o vzepětí k úrovni, která z podstaty není v lidské moci. Necht' ji někteří zvou "vyšší princip", jiní pak "horizont všech horizontů", který má tu vlastnost, že kdykoli ho chceme dosáhnout a mít, uniká. Jiní pak mravní zákony či jak ještě. Mnozí na světě a my křesťané s nimi této svrchované, ale milující instanci říkáme Bůh.

Současná věda sama se k teologii zdaleka nechová tak odmítavě a přezíravě, jako tomu bylo v mnohých případech extrémního scientismu 19. a první poloviny 20. století. Stejně tak i teologie se zbavuje oné nedůvěry ve schopnost exaktní vědy nahlédnout nejen své vlastní limity, ale zahlédnout cosi božského, ba v rámci své vlastní objektivní a věrnosti exaktnímu bádání nalézat znovu svět jako jeden, ne separované ten objektivní, přírodní, amorální, mechanicko-anonymní a separované ten subjektivní, lidský, morální, smysluplný a personální. Je to jeden svět - náš domov.

Teologie se vrací na Karlovu univerzitu. To není a nesmí být záležitostí pouze vnější organizační struktury Karlovy univerzity, to musí být i skutečností spirituální. A nikoli jen záležitostí tradic, ale i rezonancí s novým laděním druhé poloviny dvacátého století. To obojí by mělo znamenat návrat teologií na zdejší univerzitu.

Logos o Bohu. Dej, Bože, aby všichni ti, kdo se o tento logos na univerzitě budou starat, byli právi tomuto vysokému nároku. Aby byli otevření všem skutečným pravdám, neboť pravda, pokud je to pravda, nemůže být bezbožná, a logos nemůže být nespravedlivý a nevědecký či vědecky odmítavý, k vědě lhostejný. Ani věda nesmí trpět animozitou vůči

teologii. Jsme uni-versitas = ad unum verti, k jednomu obráčení. A to je poctivost, přesnost, pravdivost, otevřenost, zbožnost, prostě Dobro.

S hlubokým dojetím vás, akademické funkcionáře, učitele a studenty i katolické teologické fakulty, husitské teologické fakulty a evangelické teologické fakulty přijímám do svazku Univerzity Karlovy a prohlašuji tímto vaše fakulty za součást staroslavného Karlova učení.

Radim Palouš

P.S. Autor děkuje archivu UK, zvláště pak doc. dr. Karlu Litschovi za poskytnutí historického podkladu k této úvaze.

7. Rehabilitační komise ETF UK pracuje.

Tato komise zřízená akademickou radou Evangelické teologické fakulty Univerzity Karlovy, dříve Komenského fakulty, má čtyři členy: prof. Jana Hellera, prof. L. Csémyho, M. Pfanna a P. Tomana. Komise si rozdělila práci přibližně do čtyř etap. V první etapě, již hotové, bylo dokončeno habilitační řízení PhDr. Ladislava Hejdánka a rigorózní řízení faráře Milana Balabána. Obojí bylo přerušeno zásahem státní správy již v sedmdesátých letech. Promoce ThDr. Milana Balabána se konala 20. 2. 1990, habilitační kolokvium doc. dr. Ladislava Hejdánka se konalo 27. 2. 1990.

V druhé etapě práce se komise soustřeďuje na případy studentů, vyloučených ze studia zásahem státní správy. Studentští členové komise procházejí obsáhlý archivní materiál z minulých let a doplňují jej i hovory s postiženými. Komise předložila zprávu o své práci akademické radě fakulty při jejím zasedání dne 2. 5. 1990. Ta ji přijala a pověřila komisi dalšími kroky. V zasedání komise dne 7. 5. 1990 byla připravena znění dopisů jednotlivým postiženým, v nichž se jim chce fakulta jednak omluvit a jednak navrhuje konkrétní opatření, jak mohou - převážně ve zkrácených termínech - dokončit přerušené studium, budou-li mít zájem. S omluvným dopisem se chceme obrátit i na ty bývalé studenty, kteří musili sice studium přerušit, ale mohli je později dokončit.

Třetí etapa, která nás teprve čeká, se týká těch, kteří nebyli z politických důvodů přijati ke studiu na fakultě nebo naopak těch, kteří sice fakultu absolvovali, ale kvůli negativnímu kádrovému posudku z fakulty nemohli nastoupit do církevní služby. Materiály o těchto případech nemáme žel úplné; prosíme proto ty, jichž se to týká, nebo jejich přátele a známé, kteří mají o takových případech vědomosti, aby nám pomohli s jejich evidencí. I tyto nepřijaté chceme s omluvou ujistit, že je obměněná fakulta ráda uvítá.

Čtvrtá etapa práce se týká členů učitelského sboru, kteří museli z fakulty odejít. Dva případy ze sedmdesátých let jsou dosud u mnohých v živé paměti. Profesoru Bičovní nebylo v roce 1977 dáno svolení, aby po dovršení 67 roků mohl pokračovat v práci na fakultě jako pracující důchodce, protože se veřejně zastal odpěračů vojenské služby. Jeho starší kolegové směli pracovat do sedmdesátky. - ThDr. Jan Vencovský, tehdy odborný asistent fakulty a ředitel studentské koleje "Husova bohosloveckého semináře" musel odejít v podstatě proto, že ve studentské koleji neprosadil takový režim, jaký si tam přála zavést státní správa. K jeho rehabilitaci se ještě vrátíme, jakmile bude možné vyjasnit některé právně složité okolnosti jeho odchodu.

Další případy sahají do vzdálenější minulosti fakulty, týkají se učitelů fakulty, dnes už vesměs zemřelých a pamatuje se na ně především starší generace. Tím spíše je třeba, aby byly nyní zmíněny. Jde o prof. Františka Bednáře, prof. Adolfa Novotného a doc. Kolomana Tótha. Prof. Bednář (1884-1963) už nebyl v roce 1950 převeden na nově zorganizovanou Komenského fakultu, nýbrž nuceně penzionován. Byl to přítel prezidenta Beneše, také jej pohřbíval, a měl živé styky s řadou významných lidí, kteří musili odejít z našeho politického i kulturního života po roce 1948. - Podobný byl i případ prof. Novotného (1891-1968). Ten ještě neměl v roce 1950 důchodový věk, nesměl však nadále přednášet. Na základě složitěho jednání došlo tehdy ke kompromisu: prof. Novotný sice nepřednášel, ale zůstal profesorem a v čase, který mu zbýval do důchodu dokončil svůj známý dvousvazkový "Biblický slovník", pozoruhodné a široce založené dílo, které slouží dodnes a dočkalo se i zahraničních reedicí. - Také docent Koloman Tóth, který působil na fakultě krátce v letech 1950-52 a vyučoval studenty Křesťanské reformované církve na Slovensku, musel z fakulty odejít na zásah státní správy. Rehabilitací těchto svých tří bývalých učitelů se fakulta zabývala už v roce 1968, podle zápisů poprvé ve schůzi fakultní rady 19. 3. 1968 a usnesla se všechny tři jmenované plně rehabilitovat. V další schůzi fakultní rady dne 20. 6. 1968 bylo rozhodnuto tyto rehabilitace zveřejnit. Žel srpnové události zmařily další jednání o této věci a dostupné fakultní zápisy se o ní už nezmiňují. Nicméně dnes, třeba i v odstupu čtyřiceti let, si chceme připomenout tato jména zesnulých učitelů, která patří nedílně k historii fakulty.

Rehabilitační komise byla pověřena akademickou radou, aby zveřejnila v tisku zprávy o jednotlivých případech. Proto komise uveřejní další zprávy, jakmile budou zpracovány a projdou schválením akademické rady.

Jan Heller

8. Zpráva o práci rehabilitační komise ETF UK.

Letos na jaře byla na bývalé Komenského evangelické teologické fakultě, dnešní Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy, zřízena akademickým senátem rehabilitační komise. Jejím úkolem bylo prošetřit všechny případy nespravedlivých postihů za strany fakulty. Komise prozkoumala dostupné materiály z fakultního archivu, hovořila s některými zúčastněnými osobami a posléze navrhla nynějšímu orgánu fakulty, akademickému senátu provést rehabilitace těch, kteří byli nespravedlivě postiženi.

Protože slovo rehabilitace znamená navrácení, obnovení cti, práv, postavení, pokusila se komise navrhnout taková rehabilitační opatření, která by toto navrácení či obnovení v co nejvyšší možné míře zajistila. Mnoho toho již napravit nelze například ztracená léta, jež mohla být využita ke studiu, lze sotva navrátit.

Rozsah této zprávy nám nedovoluje všechny případy podrobně vylíčit. Snažili jsme se přesto aspoň ve zkratce se všech dotknout. Rehabilitace týkající se členů učitelského sboru byly zmíněny ve zprávě o činnosti rehabilitační komise v KJ č. 20. Nyní se věnujeme rehabilitaci postižených studentů. Publikováním jejich případů umožní vyslovit zřetelně, že věc postižených byla správná a že byli trestáni za činy a postoje, které si zaslouží spíše pochvaly. Práce komise se zatím týkala období od r. 1968.

První závažný případ se odehrál v roce 1971, když normalizační režim oslavoval výročí únorového převratu. Tehdy odstranil student Jan KOZLÍK spolu se studentem Alešem BŘEZINOU z budovy fakulty obě vyvěšené vlajky, československou a sovětskou. Tento čin vzbudil pozornost StB a na podzim r. 1971 začaly orgány režimu požadovat Kozlíkovo vyloučení. Po několikerém jednání zaslal Sekretariát pro věci církevní fakultě dopis, ve kterém požadoval vyloučení J. Kozlíka nejméně na čtyři roky. Fakulta v návaznosti na to sdělila J. Kozlíkovi, že v důsledku tohoto rozhodnutí sekretariátu přestává být posluchačem Komenského fakulty. Protože však podle disciplinárního řádu KEBF se o vyloučení studenta usnáší fakultní rada, byl tento postup zjevně nesprávný. J. Kozlík se za vyloučeného nepovažoval a až do roku 1976 usiloval o návrat na fakultu. Ten mu však již umožněn nebyl. Podle názoru rehabilitační komise byl postihován způsobem neodpovídajícím řádu KEBF, a to za čin, který byl výrazem občanské statečnosti. Student A. Březina tehdy ještě postihu unikl, ne však nadlouho.

V lednu příštího roku se v Husově bohosloveckém semináři konal koncert skupiny Spirituál kvintet. V přestávce koncertu vystoupil ing. Bohdan Mikolášek a zazpíval svou píseň "Ticho", věnovanou památce sebeoběti Jana Palacha. Tento pietní akt začal být vyšetřován, fakultní rada a ředitel semináře se od něho distancovali a státní správa začala požadovat vyloučení studenta Miroslava ČEJKY, který koncert organizoval. Rovněž měla být vyloučena studentka Jana KOLÁČNÁ. Ta se provinila zejména tím, že se s dotyčným ing. Mikoláškem přátelila. Státní správa žádala také odvolání ředitele semináře a odborného asistenta dr. Jana VENCOVSKÉHO. Po neúspěšných pokusech zmírnit tento postih fakulta nakonec požadavkům státní správy ustoupila. Čejka a Koláčná byli na jeden rok vyloučeni ze studia. Po tomto roce se směli na fakultu vrátit a studium dokončili. Dr. Vencovský nakonec také odešel a pracuje od té doby jako farář ČCE.

V této době koncem února napsal student Aleš BŘEZINA dopis sekretariátu pro věci církevní ve věci vyloučení studenta Jana Kozlíka. Důsledek na sebe nenechal dlouho čekat: již 7. března byl Aleš Březina fakultní radou vyloučen ze studia. Ačkoli se proti tomu odvolal, fakulta jeho odvolání ministerstvu kultury nepodstoupila. Pro přímé odvolání mezitím vypršela zákonná lhůta. Aleš Březina se po několika letech snažil navrátit na fakultu. Toužil studium dokončit a považoval se za bezdůvodně vyloučeného. Zpět na fakultu však již nikdy přijat nebyl, a když se ucházel o přijetí ke studiu na ČVUT, fakulta na něho vypracovala velmi negativní posudek.

O dva roky později, v roce 1974, došlo k dalšímu případu. V únoru toho roku zaslalo dvacet studentů KBEF dopis sekretariátu pro věci církevní. Studenti v něm vyslovili své rozpaky nad odnětím státního souhlasu farářům ČCE Alfrédu Kocábovi a Jakubu S. Trojanovi a neudělením státního souhlasu absolventce fakulty Janě Zlatohlávkové. Studenti vyjádřili své obavy z dalšího odnímání státních souhlasů a v této souvislosti obavy týkající se jejich budoucnosti jako příštích kazatelů církve. Reakcí sekretariátu na tento list byla žádost o prošetření činnosti signatářů dopisu.

Fakultní rada se nejprve snažila dosáhnout na sekretariátu souhlasů s "pouze pedagogickým postupem" vůči 22 signatářům, nakonec akceptovala požadavek na kázeňské potrestání. Sama v posledku vybrala pět údajně nejradikálnějších studentů a na nich byl proveden postih.

Student Martin ZLATOHLÁVEK měl opustit fakultu na dva roky. Přes mnohé pokusy pokračovat ve studiu se však na fakultu již nikdy vrátit nesměl.

Student František MATULA byl rovněž postižen přerušáním studia na dva roky. V této době odmítl nastoupit službu v armádě a byl za svůj postoj na dva a půl roku uvězněn. Před dalším vězněním unikl před dalším vystěhováním do Vídně, kde vystudoval tamní teologickou fakultu.

Jan MAMULA sice směl dokončit poslední semestr svého studia, avšak závěrečné zkoušky měl za trest skládat až v následujícím roce.

František ŠILAR směl sice studium dokončit, nikdy však nedostal státní souhlas k výkonu duchovenské služby. Vliv na to mělo bez pochyby i to, že byl zařazen mezi pět údajně nejradikálnějších studentů a svou roli jistě sehrál i posudek, který na něho fakulta vypracovala a který hodnotil zejména jeho "občansko-politické" postoje velmi nepříznivě a nedoporučoval ho k udělení státního souhlasu.

Věra MATULOVÁ musela studium na jeden rok přerušit. Také na ní byl po skončení studia vypracován velmi negativní posudek v souvislosti s udělením státního souhlasu.

Posudky na studenty ve formě tzv. komplexních hodnocení tvořily vůbec velmi problematickou stránku činnosti fakulty. Zejména při hodnocení tzv. "občansko-politických" postojů byli studenti ve více případech poškozeni. Kromě již zmíněných případů zjistila komise dalších osm, kdy student nebyl doporučen k udělení státního souhlasu, či byl po

"občansko-politické stránce" hodnocen jako nezpůsobilý pro práci v církvi. Jednalo se o tyto studenty: D. Matějku, J. Ryšavou (nyní Kašparovou), M. Lojka, L. Burešovou (nyní Matulovou), J. Grubera, O. Valešovou, M. Vašinu a V. Hurta. Velmi negativně byl hodnocen též M. Otrisal. Zvláštní pozornosti si zaslouží případ Jany ZLATOHLÁVKOVÉ (nyní Medkové). Také v jejím posudku z roku 1973 se hovoří o tom, že prý "po stránce občanské se jeví dezorientována". Byla prý ovlivňována radikálními tendencemi některých farářů a mladší generace". Jana Zlatohlávková neobdržela státní souhlas, avšak její případ tím ještě neskončil. Později totiž nastoupila jako prodavačka ve značkové prodejně skla. Fakulta však jejímu zaměstnavateli zaslala posudek obdobný výše citovanému a Jana Zlatohlávková musela ve zkušební lhůtě toto zaměstnání opustit.

Závažným případem byl postih studenta Jana TYDLITÁTA. Dne 4. 4. 1976 se Jan Tydlitát se při večerních bohoslužbách u Salvátora pomodlil za Svatopluka Karáska, perzekuovaného kazatele ČCE, který byl tehdy vyšetřován orgány StB a byl ve vazbě. Fakultní rada záhy rozhodla, aby bylo Janu Tydlitátovi přerušeno studium na dva roky. Povahu celé situace osvětlí citát z dopisu zaslání fakultní radě Janem M. Schneiderem: "Je s podivem, že z bohoslovecké fakulty může být student vyloučen právě za modlitbu..."

Komise rovněž posuzovala případy nepřijetí ke studiu za posledních dvacet let. Dospěla při tom k závěru, že řada uchazečů byla odmítnuta nikoli z důvodů nízké úrovně připravenosti ke studiu, nýbrž pro nesouhlas státní správy. Uvádíme aspoň jména těch uchazečů, kteří nebyli přijati ani po několika pokusech. Byli to: M. Slámová, K. Velkoborský, L. Cejpová, M. Marvan, J. Hrabina, R. Lojková, P. Fojtů, M. Dus a B. Šípek.

Všem rehabilitovaným byl zaslán dopis, v němž se jim fakulta omlouvá za příkoří, která vinou fakulty utrpěli, a přiznává své selhání i to, jak velmi byla problematická snaha "zachraňovat fakultu" a jak tato snaha nepřímo přispívala k prodlužování minulých neblahých struktur.

Rehabilitovaným byla nabídnuta možnost studium vhodnou formou dokončit, uchazeči nepřijetí ze zřejmě politických důvodů byli pozváni k dálkovému, popřípadě dennímu studiu.

Komise pokračuje v práci a věnuje se dalším, zde zatím nezmiňným případům, například studentům dálkového studia. Obracíme se na veřejnost s prosbou o upozornění na případné další případy nespravedlivého postihu ze strany KEBF. Zpráva byla přijata akademickým senátem na zasedání: cíne 25. září 1990.

9. Pobožnost proděkana Martina Prudkého při zahájení akademického roku 1990-1991; 3. 10. 1991.

Hospodine, Bože svatý, v Kristu Ježíši náš Otče dobrý, buď, prosíme, přítomen svým Duchem v tomto shromáždění. Otevři naše srdce i mysl svému Slovu a proměň nás, aby naše lidská slabost ustoupila tvé moci, tvému dílu, jež se při nás - z tvé milosti - má dít. Amen.

Poslyšme slova apoštolského svědectví z 1. listu Pavlova Korintským, I. kap., od 18. do 25. verše:

Slovo o kříži je bláznovstvím těm, kdo-jsou na cestě k záhubě; nám, kteří jdeme ke spáse, je mocí Boží. Je psáno: "Zahubím moudrost moudrých a rozumnost rozumných zavrhu. "Kde jsou učenci, kde znalci, kde řečníci tohoto věku? Neučinil Bůh moudrost světa bláznovstvím? Protože svět svou moudrostí nepoznal Boha v jeho moudrém díle, zalíbilo se Bohu spasit ty, kdo věří, bláznovskou zvěstí. Židé žádají znamení, Řekové vyhledávají moudrost, ale my kážeme Krista ukřižovaného. Pro Židy je to kámen úrazu, pro ostatní bláznovství, ale pro povolání, jak pro Židy, tak pro Řeky, je Kristus Boží moc a Boží moudrost. Neboť bláznovství Boží je moudřejší než lidé a slabost Boží je silnější než lidé.

Není nic samozřejmého, že jsme se zde dnes mohli takto shromáždit, že zde jako akademická obec Evangelické teologické fakulty, spolu s představiteli Univerzity Karlovy, již jsme součástí, spolu se vzácnými hosty a milými přáteli spolu nasloucháme svědectví Písma svatého. Není to nic samozřejmého. Poprvé v dějinách českého protestantismu nakročíme bohoslovecké učiliště do akademického roku v postavení rovnoprávném s ostatními fakultami univerzity - a to právě na půdě staroslavné Univerzity Karlovy, na půdě, kde byla /před bezmála již 600 lety/ v zápasech Mistra Jana z Husi, Mistra Jeronýma, Mistra Jakoubka a dalších tříbena základní orientace české reformace jako zápasu o Pravdu Boží, či slovy Husovými: zápas o Zákon Kristův; zápasu o čistotu evangelia (slova Božího) a jeho neuhýbavého průběhu do života křesťanů.

Chceme-li být dobrými dědici tradic těchto zápasů, nemůžeme v tuto přelomovou chvíli vystačit se slovy o společenském, kulturním či politickém aspektu začlenění Evangelické teologické fakulty do tělesa univerzity, - musíme se vystavit svědectví Písma, zvěsti slova Božího - a ptát se, jak nové postavení této fakulty a její práce vypadá pod tímto zorným úhlem.

V přečteném oddíle Písma mluví apoštol Pavel o evangelii jako "slovu kříže". To je jeho téma. Tímto termínem vyhraněně shrnuje to, co je pro něj podstatné na zvěsti evangelia.

Všechna zvěst o Bohu, vše co o Bohu říká Písmo je pro křesťany ztělesněno v příběhu evangelia - v příběhu o cestě Boží za člověkem, jak ji dosvědčil Ježíš z Nazaretu, vyznaný Mesiáš. Říká-li apoštol evangelium, má často na mysli právě už nejen tento konkrétní příběh. Ba ještě zahroceněji: má-li poukázat na to centrální v příběhu Ježíšově, mluví už jen o posledních událostech jeho cesty mezi lidmi: o kříži a vzkříšení; zde je podle apoštolského svědectví nutno vidět sumu Božího díla pro člověka, základní paradigma Božího zápasu o nás.

Je-li tématem naší teologické práce dílo Boží mezi lidmi, stojíme-li se svou odbornou bohosloveckou reflexí (právě i na půdě univerzity) pod úběžníkem evangelia, pak nemůžeme nechat nepovšimnuta apoštolova slova o bláznovství evangelia na fóru lidské moudrosti - a opačně: o pošetilosti moudrosti lidské před tváří Boží, jak je čteme v 1. listě Korintským.

Co je to za řeč, jaký má hrot? Nemíří přímo na nás a na naši odbornou práci? Je to tak, že evangelium zásadně protřepečí tomu, co jako lidé považujeme za rozumné? - Poslouchejme pozorně, oč běží: /Pavel píše/

"Protože svět svou moudrostí nepoznal Boha v jeho moudrém díle, zalíbilo se Bohu spasit ty, kdo věří, bláznovskou zvěstí.

Židé žádají/zázračná/znamení,

Řekové vyhledávají moudrost;

my/pak/kážeme Mesiáše ukřižovaného.

Židům je to pohoršení, pohanům pošetilost;

ale pro ty, kdo jsou povoláni - ať Židé, ať Řekové -

je Kristus /Mesiáš/ Boží moc a Boží moudrost. "

Apoštol zde - trochu schematicky, ale o to názorněji - mluví o dvou skupinách lidí: o Židech a o Řecích. Nejde mu pochopitelně o etnické skupiny, o národy a jejich náboženství jako takové - běží zde o typy přístupu člověka ke skutečnosti, typy postoje člověka ke skutečným, jež ho přesahují a k nimž se vztahuje. V našem kontextu běží pak také o reakci člověka na zvěst o Mesiáši ukřižovaném. "Žid" je v tomto paradigmatu člověk, který žádá znamení, zázraky. "Řek" je ten, kdo hledá moudrost /v.22/.

V modelovosti tohoto rozdělení bychom mohli dále formulovat, že Řek zde ztělesňuje touhu člověka po poznání pravdy; reprezentuje úsilí o vhled a pochopení skutečnosti, o nalezení jejího smyslu a místa člověka v ní. "Řek" zde symbolizuje to nejlepší, co člověk dosahuje na poli poznání vědy, v oblasti rozumu, lidské moudrosti. Homo sapiens v dobrém slova smyslu.

Všimněme si, že toto vše je pro apoštola Pavla nejprve velice pozitivní. Také víme dobře, že Pavel sám nebyl žádný nevzdělanec a ignorant; mluví-li on o moudrosti lidské, ví, co mluví. Má věčný, přiměřený respekt k lidské moudrosti jako daru vhledu, požehnanému porozumění problémům, které přináší život člověka ve světě. Moudrost a rozumnost, znalost a učenost - to v našem textu reprezentuje pojem "Řek".

Termín "Žid" pak v tomto paradigmatu označuje člověka v jeho náboženskosti. Je to ten, kdo žádá zázraky, nebo přesněji: ten kdo se ptá po znameních, tedy ten, kdo se ptá po projevech Božího konání v naší skutečnosti. Tedy: homo religiosus, "člověk náboženský" - a to opět nejprve v tom dobrém slova smyslu; žádný pověrečný tmář, pobloudilý pohan, ale člověk nábožensky ryzí, který to míní Bohem velmi vážně a opravdově,....takový, který je ve svém životě víry schopen i oběti.

To obojí je nám víc než blízké. Být v tomto smyslu Židem a Řekem, to by mohl být bezmála náš ideál. Kdo by nechtěl být moudrý; kdo by nechtěl být nábožensky ryzí? A co jiného by mělo zdobit teologa, bohoslovce, ne-li hluboké poznání tajemství světa a Božího díla v něm a hluboká zbožnost. Spojení těchto dvou poloh, spojení řecké moudrosti a víry izraelské: nebyl by to přímo výlupek toho nejlepšího dosažitelného na poli lidského ducha? Nebyl by to kýžený ideál teologické syntézy?

Vystavíme-li však tyto své ideály a představy kritice evangelia, dostává se naše lidské "moudro" a naše lidské "nábožno" do velmi /specificky/ problematizujícího světla:

"Židé se ptají po znameních, Řekové hledají moudrost;

- my pak/říká apoštol/kážeme Mesiáše ukřižovaného."

A to je, musíme to říct velmi ostře, něco nehorázného; Židům - řeč urážlivá, ve víře hluboce pohoršlivá, Řekům - řeč bláznivá, pošetilá. Krátce: slovo kříže - toť nesmysl; něco jako hodně nepovedený vtip, navíc trapný na místě svatém, zvěst o Mesiáši ukřižovaném, to je řeč, kterou každý, kdo má všech pět pohromadě a je jen trochu nábožensky vyspělý, musí odmítnout.

-Židům pohoršení, Řekům pošetilost. - A to je evangelium; Boží Slovo dané člověku ...!

Jsem přesvědčen, že máme-li být poctiví sami k sobě a dostát svému úkolu jako bohoslovci, teologové - jako kriticky a metodicky uvažující křesťané, na tom místě kde stojíme, musíme počítat s touto povahou evangelia, ba vycházet z ní, na ní stavět a jí se podrobit. Byl by hluboký omyl se domnívat, že dnes, kdy odpadla vnější diskriminace církve a bohosloveckých fakult, má ten, kdo má dosvědčit evangelium, před sebou cestu snadnou a pohodlnou...

Toto schematické dělení na Řeky a Židy, jak je podává apoštol Pavel, se myslím celkem hodí k osvětlení situace, v níž dnes stojíme. Vstupujeme-li jako křesťané do volného trhu informací a názorů (na univerzitě, ve společnosti), čeká se od nás: - buď že nabídneme něco zvláštního, exotického, něco z druhého břehu, silné a ryzí náboženství /náboženství pořádné, náboženství jak má být podle lidských představ/, něco fungujícího, co nejvíc znamená a zázraků, něco plného mysteriózního a fascinujícího; v každém případě něco, co každého přesvědčí a co každý musí uznat - nebo se od nás čeká, že nabídneme (zvláště pak s ohledem na dobré, střízlivé protestantské tradice a racionální univerzitní prostředí) řeč rozumnou - ušlechtilou filozofii, jistě trochu náboženskou, to dnes může být nejlépe snad

nábožensky podbarvený humanismus Masarykovské ražby, názory liberální a všeobecně rozumné, zkrátka zase: "něco, co jistě každého přesvědčí a co každý musí uznat..."

Kdybychom na toto vešli, kdybychom toto nabídli, s největší pravděpodobností bychom měli úspěch, ale byli bychom mimo své téma, svůj úkol, mimo své poslání. Máme-li být právi svého tématu, zvěsti o Božím díle pro nás, jak ji ztělesňuje příběh Kristův, nezbyvá, než podřídit své uvažování a své konání jeho povaze; že pak budeme ze strany jedné nařčení jako rouhači a ze strany druhé označení za pošetilce, je nanejvýš pravděpodobné. Ovšem pak už není naší věcí se tomu divit a už vůbec ne tomu uhýbat; naší věcí je právě i v takové situaci vydat počet víry; dosvědčit evangelium/zvěst moudrosti a pravdy; - jako nabídku svobody těm, kdo jsou zajati svou náboženskostí či svou racionalitou, kdo nemohou dohlédnout za meze své danosti, jako zvěst naděje těm, kdo nedoufají a nemohou přesáhnout meze své člověčiny, kdo hledají a nenacházejí smysl bytí, kdo došli na práh skepse; jako zvěst bláznivé, milující pravdy hledačům moudrosti; jako zvěst střízlivého zápasu o člověka, věčně zemité Boží angažovanosti všem, kdo hledají znamení a zázraky.

Evangelium - to slovo kříže, o němž mluví apoštol - nás ujišťuje, že ten Bůh, který ve svém Synu, Mesiáši Ježíši, provedl tu nejpohoršlivější a nejbláznivější revoluci pod sluncem (sebe sama vydal za hříšného člověka, za nás) má dostatek moci, zachraňující, milující moci pro každého; pro Židy i pro Řeky a zajisté i pro nás.

A tu přicházíme k jádru věci: jestliže to přijímáme, je nám dáno poznat, že ten ukřižovaný viselec, lidmi nábožnými i moudrou radou vyposmíváný, poplivaný a zbitý až k smrti, ten, který na kopci za Jeruzalémem zemřel smrtí prokletce, je zjevením Boží moudrosti a moci.

Vydat svědectví této pravdě evangelia (při vší vědecké akribii, při vší vybavenosti odbornými znalostmi, při všem požehnaném vhledu do aspektů a souvislostí biblického svědectví a do odkazů zápasů víry předchozích generací), vydat svědectví této pravdě nelze nakonec jinak, než v síle té slabosti Boží, jež se přibíta na kříž a uložena do hrobu prokázala být silnější, než moc lidská, ba než moc ďábelská.

Dostát svému úkolu křesťana a teologa nelze než v síle této slabosti a pošetilosti Boží, jež je nám nejen k inspiraci, k poučení, ale v pravdě k záchraně.

10. Zpráva děkana Josefa Smolíka při zahájení akademického roku 1990 -1991.

Ve své zprávě o životě fakulty se chci s vámi zahledět nejen do posledního dvouletí, nýbrž hlouběji do minulosti, aby nám vynikla novost a jedinečnost naší situace dnes. Myslím-li na obsahový, programový základ naší práce, musím začít u mezinárodního symposia k stému výročí J. L. Hromádky, které se konalo v červnu 1989. Postava a dílo J. L. Hromádky nejsou učiteli fakulty přijímány bez kritiky, bez rozlišování jeho různých časových úseků. Nicméně jeho teologické dílo tvoří rámec, z něhož všichni vycházíme.

U Hromádky jsme se učili tomu, že pravda si vždy vytváří prostor svobody, teologicky řečeno: Kristus prosazuje svoji svrchovanost za všech okolností, nejsme vydáni temným silám. Chápali jsme fakultní společenství jako součást *Una sancta*. Dávali jsme tomu výraz nejen modlitbami, jimiž jsme zahajovali a končili schůze fakultní rady, nýbrž i společným slavením eucharistie, kde jsme často po dlouhých rozhovorech zcela konkrétně formulovali vyznání vin. I když prostor svobody byl omezen, jistě i naší vinou, snažili jsme se jej naplnit prací, studiem a vnitřními zápasy.

V posledním období jsme se ve vedení fakulty střídali Amedeo Molnár a já. Amedeovi nebylo dáno dočkat se této chvíle, což nás velice bolí. Šlo nám o to, aby fakulta neztratila vědeckou úroveň, proto jsme zachovali habilitační řízení. Jako děkan jsem se zasazoval o to, aby všichni kolegové mohli jezdit do zahraničí, aby do zahraničí jezdili studenti na základě svých studijních kvalit. Velikou starostí posledních let bylo zajistit fakultě nový akademický učitelský dorost. Kvalifikovaní kandidáti sympatizovali s Chartou a udržovali s ní styky, účastnili se mimofakultních seminářů, což nečinilo snadným prosadit jejich doktoráty, neboť pro to byl potřebný souhlas ministerstva. Zůstali jsme však při svých kandidátech, prosazovali je a nyní je postupně uvádíme do učitelské práce.

Nový prostor svobody se před námi otevřel zcela nečekaně. Když jsme koncem roku 1988 připravovali na červen roku příštího hromádkovské symposium, navrhl jsem, abychom připravili Hromádkovo memorandum proti okupaci k případnému zveřejnění a abychom na symposium pozvali některé disidenty, zejména doktora fakulty Jakuba Trojana. Můj návrh tehdy neprošel. A ejhle.

Hromádkovo memorandum už v únoru vyšlo v Křesťanské revue a Jakub Trojan bude dnes uveden v děkanský úřad. Taková je hloubka změn během roku. Na událostech 17. listopadu měli naši studenti od počátku vášnivou účast. Hned v pondělí se přihlásili ke stávce, vydali významná prohlášení a podíleli se na spoustě akcí. Jako profesori jsme se v této době s nimi sblížili.

V první polovici ledna rezignovali na své funkce děkan prof. Dr. Luděk Brož a proděkan prof. dr. J. N. Ondra. Děkuji jim za to, co pro fakultu vykonali. Akademická rada se pak obrátila na kolegu Molnára a na mne, abychom se ujali vedení fakulty. Bylo mi jasné, že úřad děkanský patří Molnárovi, který mě požádal, abych byl proděkanem. Ve svém děkanském úřadě však byl kolega Molnár jen několik dní, z nichž týden strávil v agónii. Zemřel koncem ledna. Rozloučili jsme se s ním ve vinohradském chrámě, kde promluvil proděkan, a ve strašnickém krematoriu projevem rektora univerzity prof. dr. Radima Palouše. Odchod bratra Amedea Molnára byl velkým otřesem. Amedeo Molnár znamenal pro českou, ale i valdenskou a světovou teologii, pro reformační historiografii, pro protestantismus u nás tolik, že jej nikdo nemůže nahradit. Pomýšlím na to, abychom ve výročí jeho smrti, spolu s valdenskou fakultou v Římě, jejímž byl profesorem, uspořádali symposium o některém tématu souvisejícím s jeho dílem.

V obtížné situaci jsem po Molnárově smrti přijal se zdráháním na semestr úřad děkanský. Proděkanem byl zvolen Dr. Martin Prudký. Fakulta stála před otázkou vstupu do Karlovy univerzity. Na fakultě byly na tento krok rozdílné názory. Poměrně silné byly hlasy, jež zpočátku podpořil i A. Molnár, aby fakulta zůstala samostatná. Tyto hlasy plynuly z obavy, že fakulta v sekulárním prostředí ztratí svou autonomii, že podlehne triumfalistické teologii. Církve se obávaly, že se naruší vztahy mezi nimi a fakultou. Byl jsem od prosince členem komise pro vstup do univerzity. Držel jsem se názoru Hromádkova, vysloveného v jeho inaugurační přednášce v roce 1928 (Problém pravdy v teologii), že pravda je jen jedna a je univerzální, tak jak to zastával i J. A. Komenský proti René Descartovi. Domýšlení této teze vede do společenství všech, kdo společně hledají pravdu v akademické obci univerzitní. Věděli jsme, že jsme jako bohoslovecká fakulta byli diskriminováni, avšak střežili jsme se toho, aby hmotné zájmy byly pro naše rozhodování určující. Teprve po inkorporaci nám vynikla hloubka diskriminace. Probíhala řada jednání, v nichž jsme prosazovali uznání svých práv a svobod, což nám bylo přislíbeno a je respektováno. Tak došlo 10. května 1990 k inkorporaci fakulty do Karlovy univerzity a ke změně jména na Evangelická teologická fakulta UK. To neznamená, že bychom odkaz Husův, jehož jméno nesla fakulta při svém vzniku 1919, nebo odkaz Komenského, jehož jméno nás zdobilo od roku 1950, odsunovali. Nechceme pouze v názvu fakulty kupit jednotlivá jména. Všecky tyto změny, smrt kolegy Molnára, napětí na fakultě, silně otřáslý můj zdravotní stav, takže jsem pokládal za neodpovědné ve svém zdravotním stavu dále ve funkci děkana setrvávat. Bratr dr. Heller, dr. Prudký a studenti z akademické rady mě však takřka pastýřsky povzbuzovali, abych vydržel, pomáhali mi a tak jsem poznal, že *mutua consolatio fratrum* uzdravuje. Nemohu jim za to, co nejsrdečněji nepoděkovat.

Přijetím fakulty do svazku univerzity vstoupilo české evangelictví na nejvyšší duchovní a kulturní platformu národa. Konečně jsou evangelici plně rovnoprávními občany. Toho nedocílili ani za první republiky. Je proto mou povinností, což jsem učinil při slavnosti inkorporační, poděkovat jeho Magnificenci rektoru vysokého učení Karlova, panu prof. dr. Radimu Paloušovi a jeho spolupracovníkům za to, že se o přijetí zasazovali a je uskutečnili.

Při této příležitosti chci také ujistit církev, které na fakultu posílají své studenty, a s nimiž jsem po léta v důvěře spolupracoval, že vstup do svazku univerzity nemění náš vztah k ní. Teologie, jak učil Schleiermacher, je věda pozitivní, nemůže existovat bez církve a vztahu k ní, je výsledkem a sřežením řeči kázání, jak tvrdil K. Barth. Církev ovšem není předně právní institucí, nýbrž je tělem Kristovým, eschatologickým společenstvím Kristova lidu. V rámci této církve chceme v duchu ekumenického konat svou práci.

V uplynulých měsících jsme se soustředili zejména na tři oblasti: Hned v lednu a únoru jsme přistoupili k rehabilitacím. Patřilo k nim dokončení habilitačního řízení s dr. Ladislavem Hejdánkem započatého v roce 1970, dále habilitační řízení s ing. dr. Jakubem Trojanem. Oba byli jmenováni docenty. Dále jsme dokončili rigorózní řízení dr. Milana Balabána v rámci rehabilitace, a rigorózní řízení M. Prudkého a J. Mrázka mimo rámec rehabilitace. Proběhlo také habilitační řízení s dr. Evou Šašecí - Melmukovou. Rehabilitační komise vedená prof. Hellerem prošla minulost fakulty a připravila dopisy, které byly zaslány všem vyloučeným a nepřijatým studentům, v nichž fakulta vyjadřuje svou omluvu. Připravujeme vážné rozhovory o těchto otázkách.

Dalším úkolem bylo obsadit učitelský sbor, neboť v něm došlo a dochází k velkým změnám: profesor systematiky dr. Luděk Brož odešel do penze k 1. 3. 1990, doc. dr. Noemi Rejchrtová odešla k témuž datu do Historického ústavu, profesor filozofické katedry dr. J. N. Ondra odchází do penze k 1. 1. 1991, prof. dr. M. Opočenský působí na pět let jako generální tajemník Světového reformovaného svazu v Ženevě. Za tohoto stavu navrhli studenti akademickému senátu a děkanovi, což bylo přijato, aby profesori Heller, Csémy a Smolík ve své práci na fakultě pokračovali.

Jako noví učitelé přišli na fakultu jako odborní asistenti: pro Starý zákon dr. Martin Prudký a pro Nový zákon dr. Jiří Mrázek, pro systematiku dr. Jan Štefan. Na doktorátech pracují Jindřich Halama, Martin Wernisch, Jan Roskovec. Máme pro všechny dobrou naději, i když bude nyní záležet na tom, jak se prokážou svými pracemi habilitačními a disertačními. Jako lektori pro církevní dějiny na fakultě působí dr. Michal Flegl a dr. Eva Šašecí - Melmuková, habilitovaná docentka. Nemałym úkolem byla totální výměna administrativního a organizačního aparátu, která od ledna proběhla. V čele tohoto aparátu je tajemnice fakulty, sestra ing. Jana Králíčková, která spolu s jejími spolupracovníky upřímně děkuje za práci, kterou vykonala, a za pevné hájení zájmů fakulty.

Dovolte mi nyní, dříve než představím nového děkana, slovo osobní. Jsem vděčen za to, že jsem v tomto rušném semestru mohl stát v čele fakulty a že mě svou důvěrou podpořili studenti i učitelé. Velice jsem se zdráhal přijmout volbu děkana u vědomí, že toto nejsem hoden. 1. října tomu bylo čtyřicet let, co jsem byl jmenován učitelem fakulty. Mnoho by se dalo o tom všem povědět. Dívám se však na ta léta s helvítskou střízlivostí slov epištoly k Židům: "Uloženo lidem umřít a potom bude soud". Nechci však končit slovem o soudu. Učil jsem se u konfirmace z katechismu, že mým jedinkým potěšením je, že Ježíš Kristus vzal soud za mne, za nás na sebe. A tak poslední slovo, kterým chci zakončit práci děkana, do níž jsem byl tajnými volbami povolán pětkrát, je jméno toho, jemuž patří všechna naše práce a jemuž patříme v životě a ve smrti, jméno Ježíš Kristus.

Nyní je mojí povinností, představit Vám, Vaše Magnificence, nového děkana, což učiním rád. Jacques - Jakub Trojan se narodil 13. května 1927 v Paříži. Po dvouletém pobytu u rodičů byl převezen do Československa. Po maturitě na gymnáziu v Praze v roce 1946 studoval Vysokou školu obchodní. Po únoru 1948 mu bylo studium na dva roky přerušeno. Mezitím se seznámil s prací Akademické YMCA, kde v závěru její činnosti /1949-50/ působil jako její poslední sekretář středoškolské sekce. V únoru 1949 přestoupil na tehdejší Husovu bohosloveckou fakultu. Studium mu však bylo přerušeno povoláním na vojnu, kde sloužil beze zbraně tři roky. V roce 1954 se vrátil na fakultu a v následujícím roce svá studia dokončil. Vzpomínám na přednášky a semináře, v nichž jsem se s Jakubem jako mladý docent setkával. Intenzivněji až do pozdních hodin ranních jsme diskutovali na nekonformní platformě mírového odboru evangelických farářů. Jako farář působil Jakub Trojan ve Kdyni na Šumavě. V roce 1970 získal titul doktora teologie na Komenského fakultě. Věnoval se otázkám antropologickým a

sociálně ekonomickým. O rok později získal titul inženýra na Vysoké škole ekonomické. V roce 1966 přešel na sbor v Libiži - Neratovicích. V pohnuté době pražského jara vykonal kázání nad hrobem Jana Palacha. V roce 1974 byl zbaven státního souhlasu, spolu s A. Kocábem. Studenti naší fakulty proti tomu protestovali. Rehabilitační komise těm, kdo byli ze studentů pro tento akt postiženi, vyjádřila svou omluvu i své vyznání, že jsme situaci správně nehodnotili. Povoláním a volbou Jakuba Trojana za děkana vyjadřuje akademická obec fakulty pokání za chyby, které se staly, a vytváří předpoklady k tomu, aby se na fakultě vytvořila platforma hluboké důvěry učitelů navzájem i ve vztahu ke studentům; důvěry, která překlene rozdílnost důrazů a umožní teologickou pluralitu na straně jedné a rozhodnost v zápasu o pravdu na straně druhé. Bez této důvěry je teologická práce nemožná.

Přes protesty studentů nebylo Trojanovi umožněno vrátit se do církevní služby, ač se o to pokoušel ve Vršovicích, Horních Počernicích a naposledy v Soběhrdech. Věnoval se studiu a publikační činnosti v samizdatových edicích. 6. 4. 1990 byla projednána jeho habilitační práce publikovaná v SRN pod titulem: "Entfremdung und Nachfolge" a byl navržen na docenta, což ministr jmenováním k 1. 6. 1990 provedl. Akademický senát poslal žádost, aby byl jmenován profesorem, aby tak byly rehabilitovány křivdy. Předání úřadu děkana je pro mne víc než administrativní akt. Jak jsem již zmínil, je to akt vyznání celé fakulty, akt omluvy, ale, jak věřím, zároveň akt odpuštění, smíření, nového společného začátku. Necht' zazáří do této chvíle něco ze slávy Kristovy oběti a jeho vzkříšení.

Nyní již předám děkanský řetěz do rukou Jeho Magnificence, aby jej vložila na bedra nového děkana Jakuba Trojana jako symbol naší sounáležitosti s univerzitou i děkanova svazku s Evangelickou teologickou fakultou Univerzity Karlovy.

11. Inaugurační přednáška Jakuba S. Trojana na slavnosti imatrikulace dne 3. 10. 1990.

Naše shromáždění se koná na počátku akademického roku. Dáte mi jistě za pravdu, když povím, že tentokrát jde v mnoha směrech o zcela mimořádnou událost; je to počátek života naší teologické fakulty ve svazku UK. K ní, jak víte, patří ještě další dvě akademické obce, římskokatolická a husitská. Univerzita Karlova nabírá vtělením teologických fakult vskutku ekumenickou dimenzi: vedle věd přírodních, sociálních a duchovních je v ní otevřen prostor i pro reflexi teologickou. "Tak mohou", mám-li citovat slovo císařovo ze zakládací buly UK z roku 1348, "... věrní obyvatelé království, kteří ustavičně po plodech vědění lační... nalézt pro sebe v království stůl k hodům připravený". Doufám, že české bohosloví všech směrů obdaří stůl hodovníků pestrým výběrem lákavých pokrmů a nápojů. Návrat teologie do svazku ostatních bádání a vědění, jež se na UK koná, by sám o sobě byl hoděn zvláštního zamyšlení, pro nás tím spíše, že v ní k nejvýznamnějším bohosloveckým postavám patřil její rektor - Mistr Jan blahé paměti.

Počátek našeho akademického roku je však vsazen i do proudu radikálních společenských změn u nás i v prostoru střední a východní Evropy vůbec; tyto proměny mají zásadní význam pro utváření celého evropského kontinentu. Vše dostává v prudkém pohybu nový obsah i nové zaměření, proměňují se kontexty i jména a názvy.

To vše se dotýká života naší akademické obce. Stojíme před novými úkoly. Nejde jen o změnu jména naší fakulty. Musíme za změněných okolností promýšlet i náplň studia a jeho zacílení, musíme nově formulovat vztah k církvím a k celé naší společnosti; nelze pominout odpovědnost za světové ekumenické společenství a nesmíme se vyhnout povinnosti promýšlet specifický přínos české společnosti a českého národa pro celoevropský dialog. To se obměnou týká i členů naší akademické obce slovenské a maďarské národnosti. K tomu všemu má teologie co říci. Perspektivy jsou dalekosáhlé, úkolů přemnoho. Povzdech *Ars longa, vita brevis* bude provázet zejména nás starší a nejstarší s každým započatým dnem.

Při úvahách, jaké slovo zvolit k této příležitosti, jsem si neodbytnou naléhavostí uvědomoval potřebu osvětlit základní východisko teologické práce. Jde také o nejhlubší předpoklady a zdůvodnění naší bohoslovecké existence. Inspirující pramen pro své úvahy nacházím v slovu, které je zapsáno v Novém zákoně, v listě do Efezu, v třetí kapitole, od verše 14. po 19.:

"Proto klekám na kolena před Otcem, od něhož pochází každý nebeský a pozemský rod, a prosím, aby se pro bohatství Boží slávy ve vás jeho Duchem posílil a upevnil "vnitřní člověk", a aby Kristus skrze víru přebýval ve vašich srdcích, a tak abyste zakořenění a zakotvení v jeho lásce mohli spolu se všemi bratřími pochopit, co je to skutečná šířka a hloubka, výška i hloubka, poznat Kristovu lásku, která přesahuje každé poznání, a dát se prostoupit vší plností Boží."

Studiem teologie, k němuž se většina z nás učitelů a studentů zavazujeme poznovu, a vy, kteří budete za okamžik imatrikulováni, poprvé, je poznání svého druhu. Považuji za podstatné, že oddílek z dopisu, který jsem přečetl, je vlastně přímluvnou modlitbou. Jde o zjištění překvapivé a závažné. Poznání z víry i všechny další postupy a pravidla, jichž bohoslovec při svém myšlení víry užívá - jsou zakotveny ještě v čemsi předreflexivním.

Proč se toto zjištění může zdát překvapivé? Běžně soudíme, že poznání a poznávání je svým způsobem arbitrární volbou, probíhající plně v naší osobní režii. Jsme přesvědčeni, že jde výlučně o individuální akt naší mysli, jak při prvním kroku, tak i na celé trase poznávacího procesu. Prostě jde o to, zdá se nám, zaměřit se na poznávaný předmět a volit takové myšlenkové postupy, abychom měli záruku, že se nám předmět postupně noeticky zpřístupní, a to jasně a plně, pokud zachováme pravidla přiměřená lidskému úsudku a rozmyslu. Nic dalšího, jsme přesvědčeni, nemá v poznávacím aktu místo. Proces poznávání se nám jeví jako úkon, k němuž není zapotřebí víc než uplatnit technickou intelektuální zdatnost, zachovat pořadí poznávacích kroků, provést je přesně a disciplinovaně - a předmět poznání se před námi vynoří jasně, prost vší zahalenosti. Problematičnost tohoto postupu se nám okamžitě ozřejmí, pokud jej vztáhneme na základní bohoslovecké výpovědi o Bohu. Co jiného by za těchto okolností byla teologie, než svémocným slovem o Bohu; mé, tvé bohosloví? Ale problematičnost tohoto postupu se nám ukáže i při otázce: co jest člověk, kdo je bližní? Ani zde však kritický otázník ještě nekončí. Jde o problematický přístup k veškeré skutečnosti.

Vycházím ze zjištění, že naše poznání, má-li být přirozené a předmět respektující, vyžaduje ještě jakési předpoznání. To začíná a kotví v existenciálním vztahu, v němž se děje to, co lze nazvat přímluvou, adorací, či mám-li to nazvat nejprofánněji: vztahem odpovědnosti.

Tu jsme u nejvnitřnějších předpokladů toho, jak se dobrat bohosloveckého poznání. Tato předpráce, předjímka, předreflexe je v našem textu zdůrazněna účelovými větami: "Abyste, zakořenění a zakotvení v lásce mohli spolu se všemi svatými, pochopit, co je skutečná šířka a délka, výška i hloubka, (abyste mohli) poznat Kristovu lásku, která přesahuje každé poznání", k tomu je potřebí: "...aby se upevnil a posílil vnitřní člověk, aby Kristus skrze víru přebýval ve vašich srdcích ..."

Cosí se má tedy odehrát dříve než začneme poznávat. Napadne nás: ale jak toto předjímající "poznáme"? Tato otázka signalizuje, že jsme vstoupili do paradoxu. Tušíme však, a to může být první zjištění, že k tomu, abychom poznali dosud nepoznané, nám přístup, který jsem výše naznačil, nepostačí.

Leccos napoví zmínka o "vnitřním" člověku z našeho oddílku. Kdo je tento vnitřní člověk? V žádném případě nejde o bytost, která je uzavřena ve své niternosti, která se zabývá jen sama sebou. Vnitřní člověk není individualista, ani světský, ani zbožný. Je to člověk s vnitřním světem, otevřen obecenství s druhými. Vlastně jen skrze obecenství s druhými může v této vnitřní dynamice a kráse komunikovat. Je to duchovní člověk, potud mu rozumíme jako bytosti, která překonává své dostředné zájmy. V tomto smyslu se vnitřní člověk unáší k hlubině, která není založena v něm. Vnitřní člověk není v posledu definován svým nitrem, vnitřní členitostí psychickou, mravní, duchovní, jež je mu dána jakoby k určitému datu. Je spíše místem setkání dvou dimenzí, jednak otevřeností vůči Bohu a druhým a dozrávání tohoto dvojvztahu v

čase, který přichází. Vnitřní člověk je člověk v tomto smyslu budoucí, teprve dorůstající v "míru zralého lidství, měřeného mírou Kristovy plnosti". (Ef 4, 13) (Homo internus = homo ecumenicus.) Tato otevřenost vnitřního člověka je základním noetickým předpokladem. Obzor této otevřenosti není ovšem prázdný. Je s ním spjat a od počátku do něho vsazen vztah lásky a obecenství svatých. Nelze tyto dimenze nyní rozebírat do hloubky. Jen připomenu, že poznávací akty bohoslovce nevycházejí z prázdna, jsou neustále nesený, a to ještě v předreflexivním stadiu, skutečnostmi, které nás jako "vnitřní bytosti" zakládají.

V tomto světle úsilí nás evangeliků všech denominací od válečných let budovat silná sborová společenství - čím jiným měla být než obecenstvím svatých v biblickém pojetí? - nebylo nesprávné. Zapomněli jsme jen na to, že mohou vznikat pouze tam, kde se "upevnil a posílil vnitřní člověk". Chyběly nám ve sborech silné osobnosti, řečeno civilně. Nedostávalo se nám integrovaných lidí, v nichž morální a duchovní síla by nesla pronikavý intelekt, mobilizovala poznávací schopnosti. Sborové společenství spíše dusilo výrazné osobnosti. Nekritičnost, plytká zbožnost, úzkoprsé myšlení a přílnavá přizpůsobivost - to byla úpadková podoba obecenství svatých. A to si ovšem nemohlo poradit ani s pokleslou normalizací sedmdesátých a osmdesátých let.

Otevřenost lásky a obecenství svatých jako východisko pravého poznání se nabízí všem. Jde vpravdě o ekumenicitu v nejhlubším slova smyslu. Ta není teprve výsledkem našeho bohosloveckého úsilí a praxe přesahující hranice církví a sborů. Je, opakujeme, předreflexivním předpokladem našeho bohosloveckého poznání. Všechny konfesijní důrazy a odlišnosti mají své kritické místo zkoušky v této ještě hlubší rovině v podstatě ekumenického společenství. Zde musejí být zkoumány a měřeny, zda splňují požadavek, aby vyrůstaly z lásky a v ni v posledu ústily.

Vnitřní člověk, stojící v této otevřenosti lásky, není proto speciální odrudou náboženského jedince. Je synonymem člověka bohatého, bytosti přimlouvající se za celé společenství svatých a tímto aktem sama sebe uschopňující k poznání i sebepoznání v nejhlubším slova smyslu. I zde je možno odkázat na jiné apoštolské slovo z 1. Kor 13, 12, kde čteme: "Tehdy poznám, jakož i poznán jsem..." poznávací akty našeho bohosloveckého úsilí mají svá východiska v této náročné dimenzi odpovědnosti, spojené s láskou. Jen ta nás zásadně otvírá všemi směry.

K této všesměrnosti noetického úsilí z víry jako předpokladu bohoslovecké práce ukazují slova: "...abyste zakořenění a zakotvení v lásce mohli spolu se všemi svatými pochopit, co je skutečná šířka a délka, výška i hloubka". Nic jiného nechtějí patrně tyto prostorové termíny naznačit, než plnost poznání, ke kterému jsme povoláni.

Lidské poznání se v minulých desetiletích nesmírně rozvinulo, proniká vskutku všemi směry. Problém však spočívá v tom, že tyto myšlenkové výpravy probíhají v nejrůznějších vědních oborech se stále stoupající specializací. Za všechno se platí. Poznání, odvíjející se po liniích, které se úzce vymezuje specializovaným zájmem a s obrovskými objemy detailních znalostí, jen zvyšuje míru vzájemné nesdělitelnosti. Poznáváme šířku a mýjíme se s délkou. Výška se vzdaluje hloubce. Ztrácí se vědomí celku; namísto toho vládne atomizace poznání.

Této nemoci naší civilizace, podléhá i bohosloví. I zde došlo v minulosti k štěpení bohosloveckých oborů a uvnitř jejich ohrad k další dezintegraci. Nárůst specializace i zde je hrozivý. Ztrácí se univerzalita teologického myšlení, která by odpovídala univerzalitě biblického poselství. I bohoslovci evropských a amerických fakult jsou v zajetí toho, co Němci nazývají fachidiotismem.

Potřebujeme znovu při své teologické práci usilovat o univerzalitu našeho poznání. Teologie není specializovanou vědou, s úzce vymezeným oborem činnosti. I v ní jde o celek, podobně jako ve filozofii. Láska, o které se v této souvislosti v našem textu mluví, není, jak je zřejmé, sentimentálním zážitkem, ani výronem citu, či pouhou náladou. Nic z toho neunesení tíhu trvalého úkolu, nic z toho neví o univerzální perspektivě, ke které jsme jako bohoslovci voláni. Paradoxně pověděno: musíme nejprve lásku poznat, abychom z ní mohli při své bohoslovecké práci vzházet. Neboť jen tehdy, budeme-li se noeticky k univerzu vztahovat v lásce, jak se nám přimluvně ukládá, otevře se nám možnost pochopit, co je skutečná šířka a délka, výška i hloubka; tentokrát nikoliv jako veličin vydělených z celku, nýbrž ve vzájemné souvztáznosti, v oné ekumenicitě, která charakterizuje veškerou skutečnost.

Je nápadné, že zkoumání šířky, délky, výšky, hloubky úzce souvisí s poznáním lásky Kristovy. Skoro se chce říci, že obojí jde ruku v ruce, ba že odpovědné a služebné poznání univerza, je výrazem této lásky a směřováním k plnosti.

Na skutečnosti, že tak úzce vedle sebe stojí geometrie vesmíru a láska Kristova, si uvědomujeme, že naše poznání musí mít své těžiště, hlubinu bezpečnosti, ústřední bod, k němuž je noetika víry vtažena a z něhož pramení. Bohoslovec není geodet. Teologie není zeměměřičstvím. Je však poměřováním, kritickým vážením a pronikavým vhledem do všech dějů a souvislostí. V tomto radikálním dotazování je teologie na společné cestě s filozofií. Čtveřice geometrických pojmů nabývá za těchto okolností nové kvality. Není obrazným popisem abstraktní rozlehlosti všehomíra, není extensivní až encyklopedickou katalogizací jevů vsazených do prostorové sítě, nýbrž odkazem na jejich situovanost vůči ose, již je Kristova láska. Tu je třeba, chceme-li se vyhnout zúženému pohledu, pochopit, jako bohatě členěný příběh univerzálního dosahu, v němž šířka, délka, výška, hloubka představují i kategorie dějinné povahy. Kristův univerzální příběh lásky má podle mého přesvědčení dějinně - kosmický dosah.

To, co se odehrává v našem historickém čase a je běžně zachycováno do souřadnic Západ - Východ, Sever - Jih, je třeba teologicky interpretovat způsobem, který zdaleka přerůstá zeměpisné, politicko-sociální, hospodářské a sociologické kategorie. Jsme jako bohoslovci zavázáni k reflexím, jež míří ke kořenům událostí a jevů hluboko v minulosti. Nevyhneme se však ani úsilí porozumět jim na pozadí toho, co přichází z budoucnosti, ve světle událostí vskutku eschatologických, jak nám je zprostředkují nejzazší výhledy Písma. Snad se nemýlím, když pro kategorie minulosti a budoucnosti vyhradím z uvedené čtveřice hloubku a výšku, které snad i pro antického člověka měly zprostředkovat časovou míru vedle míry prostorové, charakterizované šířkou a délkou.

Naše teologická práce má tedy tento univerzální dosah. Jsme k němu přivoláváni nikoliv ze svévole, nýbrž pro univerzalitu biblického poselství. Proto smíme v nejrůznějších bohosloveckých disciplínách pracovat s touto perspektivou.

To nesmí v žádném případě vest k podceňování specializované odborné činnosti. Amatérismus a diletantismus, další choroby naší současnosti, v politice i jinde, se nám zapovídají. Avšak i při specializaci, máme-li se dobrat k výsledkům přínosných pro společenství, do něhož jsme postaveni, musíme své téma vidět ve světle celostní perspektivy. K tomu nás ostatně zavazovalo jméno, které až donedávna naše fakulta nesla: Komenského všenápravné úsilí, jež chápal jako přípravu veškerého lidstva na poslední akt Božího kosmického příběhu, nás k tomu zavazuje i za nové situace.

A v nové situaci nás čeká řada bezprostředních úkolů: především se nevyhneme kritické reflexi své minulé teologické práce. Víme, že probíhala na oficiální i neoficiální úrovni. Avšak ani uvnitř jedné či druhé nepřicházela dostatečně ke slovu kritická analýza. Nadto se obě linie po celou dobu míjely. A protože nám všem chyběl intenzivní kritický rozhovor, sklízíme za to v českém protestantismu žalostnou nepřipravenost. Kladu v této souvislosti tíživou otázku: Jak to, že státní moc byla silnější než naše zakotvenost v lásce Kristově, která nás otvírá v obecenství svatých?

Bohosloví naší fakulty i bohosloví vedení církví bylo značně poznamenáno duchem normalizace. Stalo se nástrojem sebezáchovného úsilí církví o pouhé přežití. Redukce univerzálního poselství Písma byla za těchto okolností nevyhnutelná. Ale ani neoficiální, samizdatová teologie bytových seminářů našich měst nebyla bez trhlin a mezer. I jí chyběl většinou kritický rozměr, jenž roste z lásky a je ovocem intenzivního dialogu.

Teologickým úkolem prioritní naléhavosti bude dále zhodnotit naše domácí duchovní tradice a zkoumat, do jaké míry jsou nosně nejen pro úzké společenství církví a jejich sborů. Univerzalita Božího příběhu nás zavazuje vztáhnout i na sborový život měřítkem nejvyšší. Otázka církví, otázka sborů, je otázka světová. Je to vyvýšenost věcí, o kterou nám musí jít, jež mne zbavuje ostychu formulovat úkoly v nadneseném tónu. Šířka, délka, hloubka a výška v jednotě s Kristovou láskou, která nás vtahuje do Božího příběhu se světem, nás zavazuje vidět i své nejdrobnější úkoly jako součást smysluplného dění, které se vztahuje k celku.

Teologie pod laskavým diktátem Kristovy lásky, lásky nesentimentální, kritické, celostně zaujaté, je službou všem a vším, to jest všemi dary ducha rozpoznání, souzení, hledání výbojů, jež se zažehují onou jiskrou imaginace, s kterou bohoslovec přistupuje ke všem otázkám, aby dosáhl plnosti poznání; ta je nejzazším cílem jeho reflexe. Teolog si má být vědom této hranice, ale je pro něho nikoliv omezující závorou, nýbrž výzvou a povzbuzením.

Nemohu skončit svůj výklad, aniž bych se zahleděl k počátkům své bohoslovecké existence. Na naši fakultu koncem čtyřicátých let, již tehdy výrazně modelovanou vynikajícími teology J. L. Hromádkou a J. B. Součkem, mne přivedla touha poznat smysl lidské existence, biblicky pověděno, otázka osmého Žalmu: co je člověk, že jsi na něho pamětliv, Hospodine? (Ž 8,5). Snad dnes vím něco víc, než jsem tehdy jen tušil, že poctivá teologie nás přivádí spíše k otázkám, než k definitivním odpovědím. Staví nás přesně v intenci Písma, na cestu nikdy nekončícího dotazování. Horizont víry je otevřen posledním dnům, nejinak i bohosloví, jako reflexe víry. Jen ten, kdo unese tuto tíhu teologické existence, napřaženost touhy i naděje, jež se unáší kupředu k dovršení lidského příběhu v Ježíši Kristu, kdo usilovně běží k cíli, aby získal vítěznou trofej či svrchované povolání, jak ono místo z Fp 3,14 přeložili kraličtí, okusí, byť v relativitách nevykoupeného času, radost a hluboké zadostiučinění: Vždyť teologicky myslet a poznávat je svátek duše a dobrodružství ducha.

Vám, kteří se dnes stáváte členy naší akademické obce přeji, aby studium bohosloví bylo pro vás radostným úkolem. Aby vás při tom posilovalo vědomí, že jste se oddali službě, která vás osobně přerůstá, ale právě tím vás také naplňuje.